

1977 (1898)

© രസകുറിൻ ബോണ്ട്, 1975

വില : രൂ. 1.50

THE WORLD OF TREES (MALAYALAM)

പ്രധാനവിതരണക്കാർ :

നാഷണൽ ബുക്സ് സ്റ്റാൾ

കളരിക്കൽ ബസാർ, കോട്ടയം.

PUBLISHED BY THE DIRECTOR, NATIONAL
BOOK TRUST, INDIA, A-5, GREEN PARK, NEW
DELHI-110 016 AND PRINTED AT JANATHIA PRESS,
94-B, PETERS ROAD, MADRAS-600 014. COVER
AND ILLUSTRATIONS PRINTED AT VAKIL &
SONS PRIVATE LTD., BOMBAY-400 038

നെഹാദ് ബാലപുസ്തകാലയം - 28

മരങ്ങളുടെ ലോകം

റസ്സിൻ ബോണ്ട്

ചിത്രീകരണം :

സിദ്ധാർഥ ബാനർജി

വിവർത്തനം :

എം. കര്യൻ

നാഷണൽ ബുക്ക് ട്രസ്റ്റ്, ഇന്ത്യ, ന്യൂ ഡൽഹി.

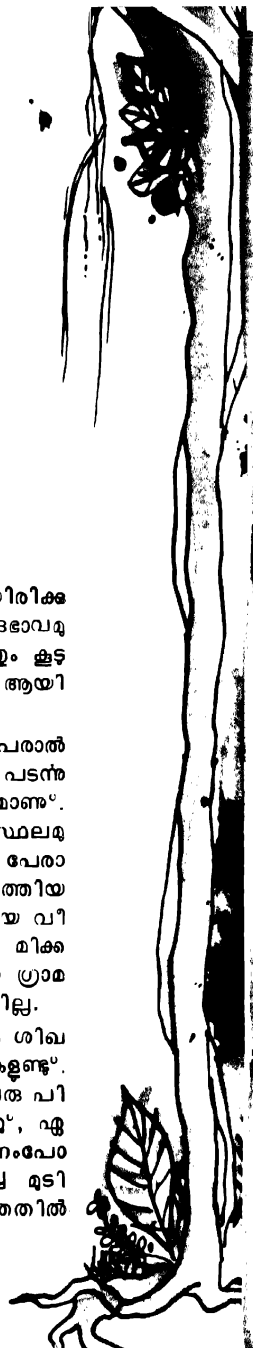

ഊറൻ പേരാൽ

ഉയരം കൂടി ചെറുവർ ഊറവും സൗമ്യശീലരായിരിക്കുന്നതുപോലെ വൻമരങ്ങൾ ഏറവും സൗഹൃദഭാവമുള്ളവയാണ്. മരങ്ങളിൽ ഏറവും വലുതും കൂടുതൽ ഇണക്കമുള്ളതും ഒരുപക്ഷേ പേരാൽ ആയിരിക്കും.

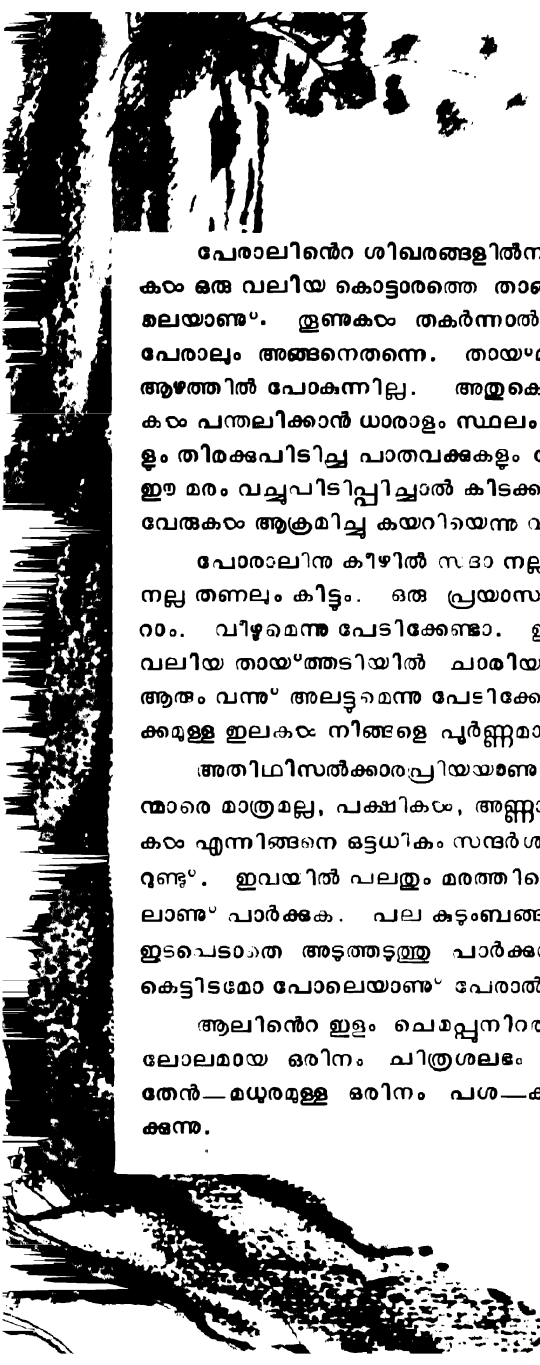
ഇക്കാലത്തു നമ്മുടെ നഗരങ്ങളിൽ പേരാൽ അധികമായി കാണാനില്ല. ഈ മരങ്ങൾക്കു പടൻ വളരാൻ വളരെയധികം സ്ഥലം ആവശ്യമാണ്. ആളുകൾക്കു ജീവിക്കാൻ മാത്രം കഷ്ടിച്ച സ്ഥലമുള്ള നമ്മുടെ ജനബഹുലമായ നഗരങ്ങളിൽ പേരാലിന് ഒരു രക്ഷയുമില്ല. പൂർണ്ണവളർച്ചയെത്തിയ ഒരു പേരാലിന് മൂന്നു നിലയുള്ള ഒരു വലിയ വീടിന്റെ അത്രയും സ്ഥലം ആവശ്യമാണ്! മിക്ക പാർക്കുകളിലും പേരാൽ കാണാം. ഓരോ ഗ്രാമത്തിലും ഓരോ മരമെങ്കിലും കാണാതിരിക്കില്ല.

പേരാലിന്റെ തായത്തടിയിൽനിന്നും ശിഖരങ്ങളിൽനിന്നും കീഴോട്ട് തൂങ്ങുന്ന വേരുകളുണ്ട്. ശിഖരങ്ങൾ താഴെ വീണിട്ട്, വീണ്ടും വേര പിടിച്ച്, ശിഖരങ്ങൾ ഉയർന്നു കെട്ടുപിണഞ്ഞു, ഏതാനും വർഷത്തിനകം അവിടമാകെ ഒരു വനംപോലെ തോന്നിക്കും. ശിഖരൻ ജടപിടിച്ച മുടി ചിത്രീകരിക്കാൻ പേരാൽ തെരഞ്ഞെടുത്തതിൽ വിസ്മയിക്കാനില്ല!

പേരാലിന്റെ ശിഖരങ്ങളിൽനിന്നു കീഴോട്ടു തൂങ്ങുന്ന വേരുകൾ ഒരു വലിയ കൊട്ടാരത്തെ താങ്ങിനിർത്തുന്ന തൂണുകൾ പോലെയാണ്. തൂണുകൾ തകർന്നാൽ കൊട്ടാരം നിലംപതിക്കും. പേരായും അങ്ങനെതന്നെ. തായ്മരത്തിന്റെ വേരുകൾ വളരെ ആഴത്തിൽ പോകുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടു താങ്ങിനിർത്തുന്ന വേരുകൾ പന്തലിക്കാൻ ധാരാളം സ്ഥലം വേണം. ചെറിയ തോട്ടങ്ങളും തിരക്കുപിടിച്ച പാതവക്കുകളും പോര. വീടിനു തൊട്ടടുത്തു് ഈ മരം വച്ചുപിടിപ്പിച്ചാൽ കിടക്കുമറിയുടെ ഭിത്തിയിൽപോലും വേരുകൾ ആക്രമിച്ചു കയറിയെന്നു വരും!

പേരാലിനു കീഴിൽ സദാ നല്ല തണുപ്പും ഇരുട്ടുമായിരിക്കും. നല്ല തണലും കിട്ടും. ഒരു പ്രയാസവും കൂടാതെ അതിന്മേൽ കയറാം. വീഴുമെന്നു പേടിക്കേണ്ടോ. ഇരിക്കാൻ നല്ല സുഖമുള്ള മരം. വലിയ തായ്മത്തടിയിൽ ചാമിയിരുന്നു പുസ്തകം വായിക്കാം. ആരും വന്നു് അലട്ടുമെന്നു പേടിക്കേണ്ടോ. വിസ്മൃതമായ, മിനുക്കമുള്ള ഇലകൾ നീങ്ങളെ പൂർണ്ണമായും മറച്ചുകൊള്ളും.

അതിഥിസൽക്കാരപ്രിയനാണ് പേരാൽ ബാലികാബാലന്മാരെ മാത്രമല്ല, പക്ഷികൾ, അണ്ണാൻ, പ്രാണികൾ. പറക്കുന്നവർക്കും എന്നിങ്ങനെ ഒട്ടധികം സന്ദർശകരെയും അതു് ആകർഷിക്കുന്നു. ഇവയിൽ പലരും മരത്തിന്റെ ഇരുട്ടനിറഞ്ഞ ഭാഗങ്ങളിലാണ് പാർക്കുക. പല കുടുംബങ്ങൾ അപരന്റെ കാര്യങ്ങളിൽ ഇടപെടാതെ അടുത്തടുത്തു പാർക്കുന്ന ഹോട്ടലോ ബോർഡിങ്ങുകളെപ്പോലെ പോലെയാണ് പേരാൽ.

ആലിന്റെ ഇളം ചെമപ്പനിറത്തിലുള്ള തളിരിലകളിലാണ് ലോലമായ ഒരിനം ചിത്രശലഭം മുട്ടയിടുന്നത്. ഇലകളിലെ തേൻ—മധുരമുള്ള ഒരിനം പശു—കുഞ്ഞുവരത്തുണിനെ ആകർഷിക്കുന്നു.

വേനൽക്കാലരാത്രികളിൽ ഒരിനം കയിൽ പേരൽ സന്ദർശിക്കാറുണ്ട്. അതിന്റെ കർക്കശ ശബ്ദം ചിലപ്പോൾ നിങ്ങളെ ഉണർത്തിയെന്നിരിക്കും. ഈ പക്ഷിയെ മഹാരാഷ്ട്രക്കാർ 'പാവോസ്' ആലാ' എന്നു വിളിക്കുന്നു. 'മഴ വരുന്നു' എന്നാണ് ഇതിനർത്ഥം. എന്നാൽ ഈ പക്ഷിയുടെ വായ് തുറന്ന കൂക്കൽ കാരണം ഉറങ്ങാൻ കഴിയാത്ത ഒരു ഇംഗ്ലീഷുകാരൻ പക്ഷി ഇങ്ങനെ പറയുന്നതായി വ്യാഖ്യാനിച്ചു: "കഷ്ടമേ! എന്തൊരു ചൂട്.....വെയും.....വെയും..." "തലച്ചോറിനു പനി പിടിപ്പിക്കുന്ന പക്ഷി" എന്നാണ് അയാൾ അതിനു പേരിട്ടത്.

ചെമ്മന്ന കായുകൾ വിരിഞ്ഞുകിടക്കുന്ന വർഷക്കാലത്താണ് പേരാലിനു ജീവൻ വീഴുന്നത്. ധാരാളം പ്രാണികൾ പൊതിഞ്ഞിരിക്കുന്ന കായുകൾ തിന്നാൻ അത്ര നല്ലതല്ല. എന്നാൽ ധാരാളം പക്ഷികൾ—സന്തോഷവതികളായ വാനപാടികളും ചെമ്പുകൊട്ടികളും കലഹപ്രിയരായ മൈനകളും ചിലയ്ക്കുന്ന കാക്കകളും—ഈ കായ്കൾ തൃപ്തിവരുവോളം തിന്നുകൊള്ളും. രാത്രിയായി, പക്ഷികൾ വിശ്രമിക്കുമ്പോഴാണ് പറക്കുന്നതിനുള്ള ചിറകിട്ടിച്ചും ചവച്ചുംകൊണ്ട് ശിഖരങ്ങളിലേക്കു പറന്നുകയറുക.

അത്തിവംശത്തിൽ പെട്ടതാണ് പേരാൽ. ഇന്ത്യയിൽ അതികളെ വിശുദ്ധമായി പരിഗണിക്കുന്നു—അക്കൂട്ടത്തിൽ ഏറ്റവും പ്രസിദ്ധം പേരാലാണ്. അലഹബാദിലെ സംഗമത്തിലുള്ള അക്ഷയ വടം ഇന്നും ലക്ഷോപലക്ഷം തീർത്ഥാടകരെ ആകർഷിക്കുന്നു. അനേകം കഥകൾ അതിനെപ്പറ്റി ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. ആയിരത്തിൽപരം വർഷം മുമ്പ് ഇന്ത്യ സന്ദർശിച്ച ഹ്യൂയൻസാങ്ങ് എന്ന ചീനസഞ്ചാരിയാണ് ആദ്യമായി അതിനെപ്പറ്റി ഏഴുതിയത്.

അവിടെ മൂന്നു വിശുദ്ധ മരങ്ങൾ (ഒരു പേരാൽ, ഒരു അരയാൽ, ഒരു പാക്കാർ) ഒരുമിച്ചു നട്ടുവളർത്തിയിട്ടുള്ളതു പ്രത്യേകം.

കിടും പവിത്രമായി പരിഗണിക്കപ്പെ
ടുന്നു. ഹരസങ്കരി എന്നാണിത് അറീ
യപ്പെടുന്നത്.

പേരാലിന് 'ബാനിയൻ' എന്ന
ഇംഗ്ലീഷ് നാമം എവിടെ നിന്നു കിട്ടി?
ഹിന്ദിയിൽ 'ബർ' എന്നും തമിഴിൽ
'ആലാ' എന്നുമാണ് ഇതിനെ വിളിക്കു
ക. ആദ്യമായി ഇന്ത്യയിലെത്തിയ യു
റോപ്യൻ ഹൈന്ദവവർത്തകസമൂഹമായ
ബനിയൻ പേരാലിന്റെ ചുവട്ടിലി
രുന്ന് പ്രാർത്ഥിക്കുന്നതും വ്യാപാരം നടത്തു
ന്നതും ശ്രദ്ധിച്ചുകാണണം. അങ്ങനെ അ
വർ മരത്തിന് ബാനിയൻ എന്ന പേരു
കൊടുത്തതാവാം.

മനുഷ്യൻ പ്രയോജനമില്ലാത്ത, ഒരു വൻമരമാണ് പേരാൽ എന്നു തെറ്റായിരിക്കരുത്. നല്ല കടുപ്പമുള്ളതും വഴങ്ങുന്നതുമായ തടി നൂറ്റാണ്ടുകളായി കൂടാരത്തിന്റെ കാലുകൾക്കും കാളവണ്ടിയുടെ നെക്കങ്ങൾക്കും ഉപയോഗിച്ചുവരുന്നു. ഇലകളും കമ്പുകളും ആനയ്ക്കു ഇഷ്ടപ്പെട്ട തീറ്റയാണ്.

പേരാൽ വച്ചുപിടിപ്പിച്ച വീഥികൾ ഇന്ന് സാധാരണമല്ല. വഴിയരികിൽ പേരാലുകളുടെ ശിഖരങ്ങൾ മുറിച്ചു നിർത്തിയിരിക്കുന്നത് സങ്കടകരമായ കാഴ്ചയാണ്. വേനൽക്കാലത്തു് ഇത്രയധികം തണുപ്പും തണലും നൽകുന്ന മറ്റൊരു മരമില്ല. അക്കാരണത്താൽത്തന്നെ ആ മരം നമ്മുടെ സ്നേഹവും ശ്രദ്ധയും അർഹിക്കുന്നു.

ജോർജ്ജ് മോറിസ് എന്ന കവിയുടെ ഈ വരികൾ പേരാലിനെ സംബന്ധിച്ചും അന്വർത്ഥമാണ്:

മരം വെട്ടുകാരോ, ആ മരം വെട്ടരുതേ,
ഒരു ശിഖരവും തൊടരുതേ!
യുവത്വത്തിൽ അതെന്നിക്കു രക്ഷ നൽകി,
ഇപ്പോൾ ഞാനതിനെ സംരക്ഷിക്കും.

പവിത്രമായ അയാൽ

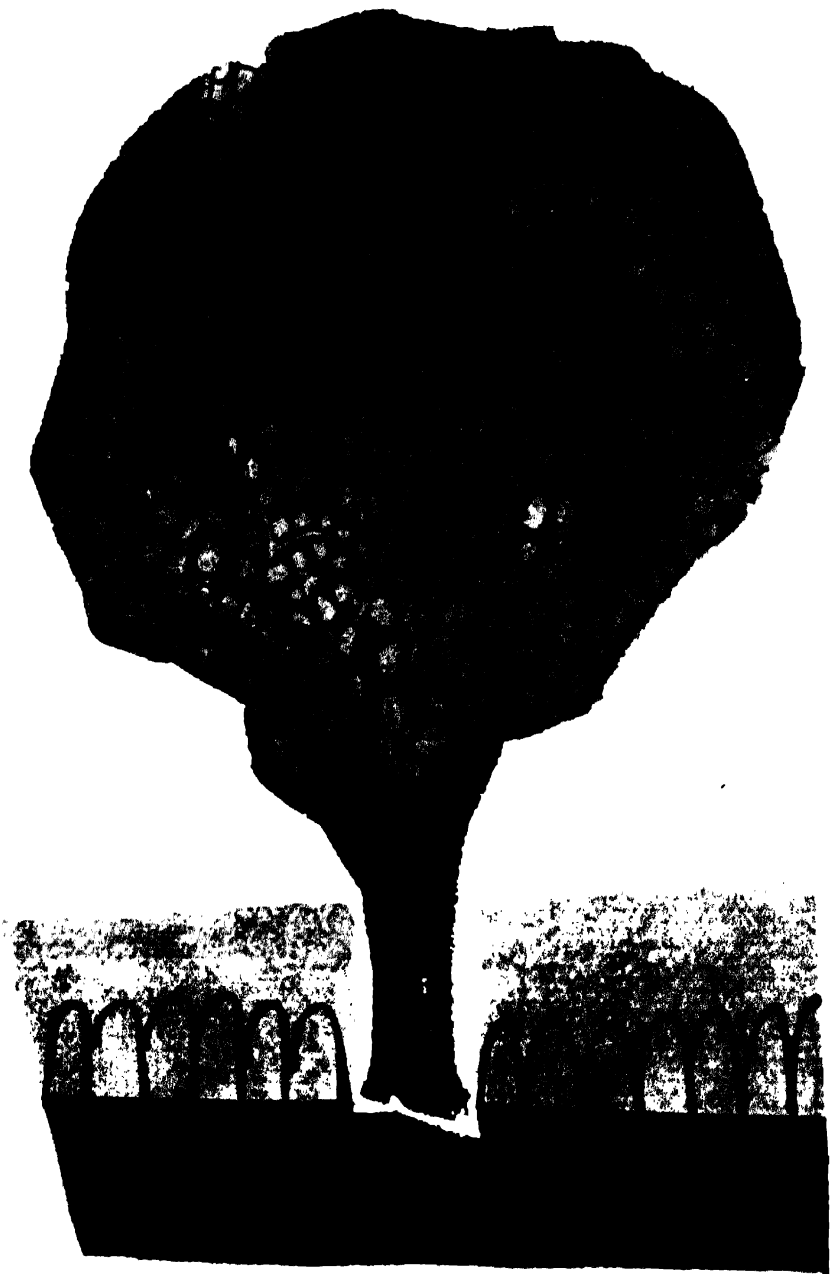
കാണാൻ നല്ല ചന്ദ്രമുള്ള മരമാണ് അയാൽ. കാറ്റില്ലാത്ത പ്ലോറപോലും അതിന്റെ ഭംഗിയേറിയ ഇലകൾ പമ്പരംപോലെ കാണുന്നതു കാണാം, നിങ്ങളുടെ ശ്രദ്ധയെ ആകർഷിച്ചു സ്വന്തം തണലിലേക്കു ക്ഷണിക്കുന്ന രീതിയിൽ. ഇലകളുടെ ചലനം താഴേയ്ക്കു തണുത്ത വായുവിന്റെ പ്രവാഹത്തെ അയക്കുന്നു. നീണ്ട കൂർത്ത അഗ്രങ്ങൾ സമം കൂട്ടിച്ചുട്ടി. മഴത്തുള്ളികൾ വീഴുന്നമാതിരി ഒരുതറം ഭർത്താക്കണ്ഠ പുറപ്പെടുവിക്കുകയും ചെയ്യും.

പുരാതന കാലത്തു് ഋഷിമർ ഈ മരങ്ങളുടെ കീഴിലിരുന്നു ധ്യാനിക്കാൻ മുഷ്കാപ്പട്ടിനിൽ അതുതമിഴ് അയാലിന്റെ കീഴിലിരിക്കുമ്പോഴാണ് ഗൗതമബുദ്ധൻ ജനനം ഉണ്ടായതു്. അങ്ങനെ ഈ മരത്തിനു ബോധി എന്ന പേരു ലഭിച്ചു.

ഫിറുക്കരയുടെ അയാൽ പ്രത്യേകിച്ചും വിശുദ്ധമാണ്. അതിന്റെ മേൽക്കൽ ബ്രഹ്മാവിനെയും തടി വിഷ്ണുവിനെയും ശംഖകൾ ശിഖകൾക്കു മേലെയും പ്രതിനിധാനം ചെയ്യുന്നതായി വിശ്വസിക്കപ്പെടുന്നു. വിഷ്ണുപുരാണത്തിൽ ഇങ്ങനെ കാണുന്നു: “പടർന്നു പന്തലിക്കുന്ന അയാൽമരം ഒരു ചെറിയ ചിത്തിനുളളിൽ അട ചിയിരിക്കുന്നു അതുപോലെ പ്രപഞ്ചം മുഴുവൻ ബ്രഹ്മാവിൻ മേൽക്കൽ ഉള്ളതും.”

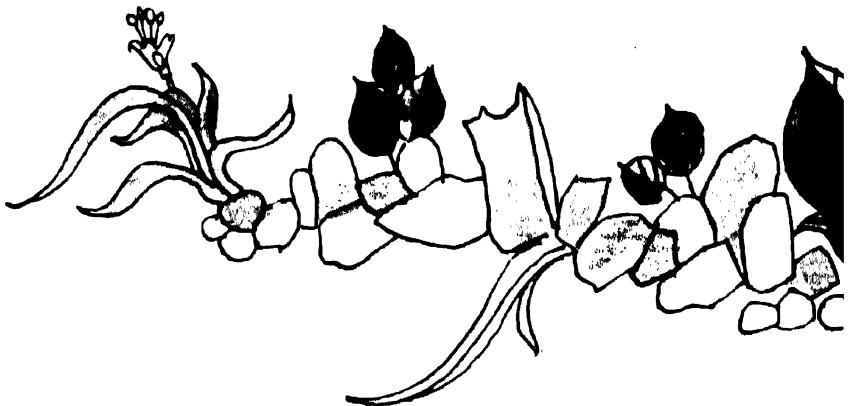
ഗ്രാമങ്ങളിൽ, കുറുത്ത വാവു വരുന്ന തിങ്കളാഴ്ച സ്രീകൾ തടിയിൽ വെള്ളമൊഴിച്ചും വേലകളിൽ ചെമ്പു നാണയവും മധുരപലഹാരങ്ങളും അർപ്പിച്ചു. അരയാലിനെ ആരാധിച്ചുവരുന്നു.

അരയാലിന്റെ കീഴിലിരുന്ന കള്ളം പറയുന്നതും വഞ്ചനകൊണ്ടെന്നതും അപകടകരമാണെന്നും ഒരു ചൊല്ലുണ്ട്. ചന്തസ്ഥലത്തു് അരയാൽ നട്ടു വളർത്തിക്കൂടെന്നും കടക്കാരെ കളിയാക്കാൻ വേണ്ടി പറയാറുണ്ട് എന്നിരിക്കിലും നമ്മുടെ ചന്തസ്ഥലങ്ങളിൽ അരയാൽ ചാണ്ടൽ ധാരാളം കാണാം. വിത്തു വീഴുന്നിടത്തെല്ലാം അതു വളരുന്നു. അവസരം കിട്ടിയാൽ ഒരു ഭിത്തിയി

ലോ, പുരപ്പുറത്തോ, മറ്റൊരു മരത്തിന്റെ ശിഖരങ്ങൾക്കിടയ്ക്കോ അതു വേരു പിടിക്കും. ഇപ്പികയുടെയോ കുമ്പായത്തിന്റെയോ ഇടയിലൂടെ തള്ളിക്കടക്കാൻ അതിന്റെ വേരുകൾക്കു കഴിവുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് കെട്ടിടങ്ങളിൽ നിന്നു കറേ അകലെ മറ്റി അവ നടന്നതാണു നല്ലതു്.

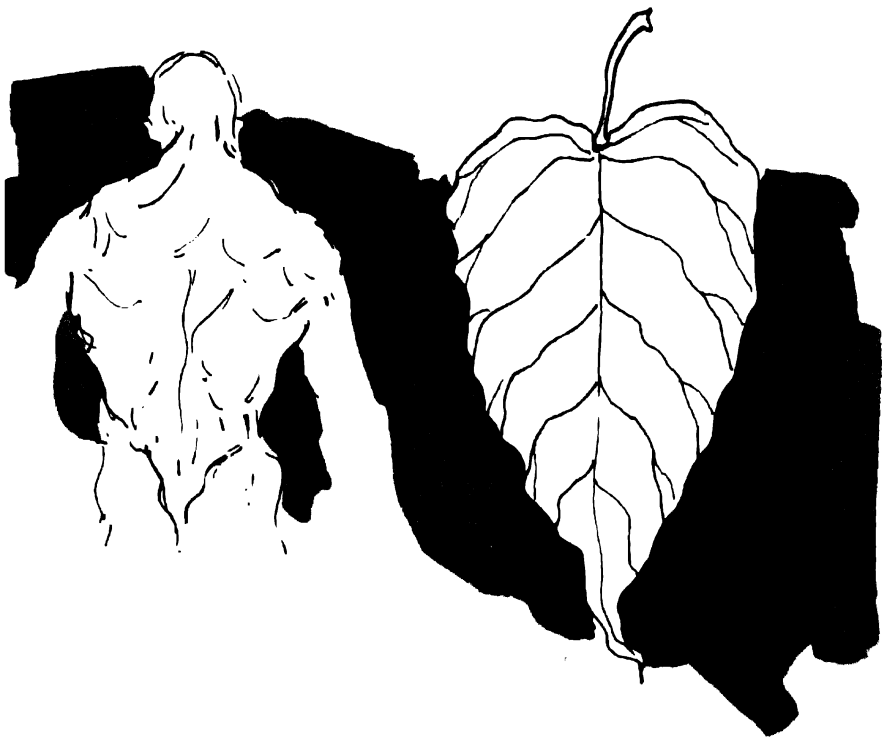
ഇത്ര ശരിക്കു് അററം കൂർത്തുവരുന്ന ഇലകളുള്ള മറ്റൊരു മരവുമില്ല. മഴ പെയ്യുമ്പോൾ വെള്ളം അഗ്രങ്ങളിൽ നിന്നു് ഇററിറു വീഴുന്നതു കാണാം. കൂർത്തതല്ലാത്ത അഗ്രത്തിൽ നിന്നു് വെള്ളം ഒഴുകിപ്പോകുന്നതിനെക്കാൾ എളുപ്പത്തിൽ കൂർത്ത അഗ്രത്തിൽ നിന്നു് വെള്ളം ഒഴുകിപ്പോകും. എത്രയും വേഗം ഇലയിലെ വെള്ളം ഉണങ്ങുന്നുവോ അതു് മമത്തിന്നു് അത്രയും നല്ലതാണു്.

മനോഹരമാണ് അരയാലിന്റെ ഇല. കുറുക്കുറു പുരുഷൻ
 ചിരത്തോടു അതിനെ സാദൃശ്യപ്പെടുത്താറുണ്ട്. ഇലയുടെ ഞെ
 ടിൽ (മനുഷ്യന്റെ കഴുത്തു്) നിന്ന് ഇലയുടെ വക്കുകൾ ചതുരാകൃ
 തിയിൽ (സ്തന്ധങ്ങൾ) ഇരുവശത്തേക്കും വളഞ്ഞുരുണ്ട് അകവശ
 ത്തേക്കും ഉൾവലിവോടുകൂടി സൂചിമുനപോലുള്ള വാലിൽ (അര
 ക്കെട്ട്) അവസാനിക്കുന്നു. ഇടുങ്ങിയ ഒരരക്കെട്ടിൽ നല്ല വീതിയും
 സമചതുരാകൃതിയുമുള്ള ഒരു ഉടലിനെയാണിതു സൂചിപ്പിക്കുന്ന
 ത്തു്—ചിത്രങ്ങളിൽ നാം കാണുന്ന കൃഷ്ണന്റെ ശരീരം പോലെ.

അരയാലിൽ പ്രധാനമായി വസിക്കുന്നത് പലതരം പക്ഷി
 കളും പ്രാണികളുമാണ്. അനേകതരം പ്രേതങ്ങളും കസൃതികളായ
 ആത്മാക്കളും അവിടെ കുടികൊള്ളുന്നതായി പറയപ്പെടുന്നു. ഇവ

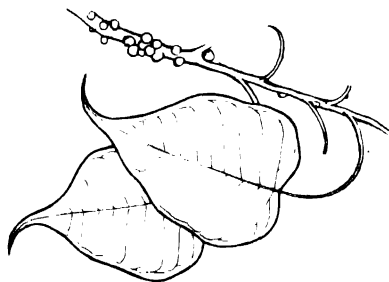
യിൽ ഏറ്റവും കൃത്യം നിറഞ്ഞതു 'മുൻജിയ'യാണ്. ഒറ്റത്തു നിൽക്കുന്ന അരയാലിൽ പാർത്തുകൊണ്ടു്, കതിരവണ്ടികളുടെയും കാളവണ്ടികളുടെയും ബസ്സുകളുടെയും നേർക്ക് എടുത്തുപാടി അവ മറിച്ചിടാൻ ശ്രമിക്കുകയാണ് അയാളുടെ ജോലി. അരയാലിന്റെ ചുവട്ടിൽക്കൂടി പോകുമ്പോൾ കോട്ടുവായ് വീടുകതെന്നു് അമ്മുമ്മമാർ ഇന്നും ഉപദേശിക്കാറുണ്ടു്. കോട്ടുവായിടണമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ കൈകൊണ്ടു വായു് പൊതുതുകയോ കൈത്തൊടിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതു കൊള്ളാം. "അല്ലാത്തപക്ഷം മുൻജിയ തൊണ്ടയിലൂടെ ഓടിയിറങ്ങി നിങ്ങളുടെ ഭാഗം പൂർണ്ണമായും തകരാറിലാക്കും" എന്നാണ് അമ്മുമ്മ പറയുക.

അരയാൽ ദീർഘകാലം നിൽക്കും. ഹരിദ്രാമിത് ആ നഗരത്തേക്കാൾ പഴക്കമേറിയ ചില അരയാൽ മരങ്ങളുണ്ടു് — ഒരു പക്ഷേ 11-ാം നൂറ്റാണ്ടിൽ നിർമ്മിച്ച മായാദേവീക്ഷേത്രത്തോളം പഴക്കമുള്ളവ. ബി.സി. 288-ൽ ഇന്ത്യയിൽ നിന്നു് ശ്രീലങ്കയിലേക്കു കൊണ്ടുപോയ ഒരു അരയാൽ മരം ഇന്നും തഴച്ചു വളരുന്നു. അതിന്റെ വളർച്ചയെപ്പറ്റിയുള്ള രേഖകൾ നൂറ്റാണ്ടുകളായി സൂക്ഷിച്ചുപോരുന്നു. ഇപ്പോൾ ആ മരത്തിനു് 2264 വർഷം പഴക്കം കാണും..

അരയാൽ വെട്ടിവീഴ്ത്തുക ഒരു വലിയ പാപമായി ഒരു കാലത്തു കരുതിയിരുന്നു. നേരേമറിച്ചു് ഒരു മരം വച്ചുപിടിപ്പിക്കുന്നയാൾക്കു് ഭാവിതലമുറകളുടെ അനുഗ്രഹം ലഭിക്കുമെന്നും..

തണലിനും പാർപ്പിടത്തിനും കായ്ക്കൾക്കും പൂവിനും സൗന്ദര്യത്തിനും ഉപയോഗത്തിനും ഉതകുന്ന എല്ലാവിധ വൃക്ഷങ്ങളും—തനിക്കുതാൻപോന്ന അരയാൽ മാത്രമല്ല—വച്ചുപിടിപ്പിച്ചു് ഭാവി തലമുറകളുടെ അനുഗ്രഹം നമുക്കും തേടാം.

മരങ്ങളില്ലാത്ത ഒരു രാജ്യത്തെ, വിസ്തൃതമായ മണലാമണ്ഡലമായി കിടക്കുന്ന ഒരു രാജ്യത്തെ, വിഭാവനം ചെയ്യാമോ? പകരം മരങ്ങൾ വച്ചുപിടിപ്പിക്കാൻ ശ്രമിക്കാതെ, നമ്മുടെ മരങ്ങളും വനങ്ങളും വെട്ടിനശിപ്പിക്കുന്ന പക്ഷം ആ അവസ്ഥയായിരിക്കും ഇവിടെയും താമസിയാതെ അനുഭവപ്പെടുക.

മാനോപ്പ്

സുബോധമുള്ള ഒരു മനുഷ്യനും മാവു വെട്ടിക്കളയാൻ ആഗ്രഹിക്കുകയില്ല. വനത്തിൽ വളരുന്ന മാവുപോലും ധാരാളം മാനുഷം നൽകുന്ന കാര്യത്തിൽ ഉദാരശീലയാണ്. ദേവാമൃതം എന്നും രജകനി എന്നും മാനുഷം അറിയപ്പെടുന്നു. പഴുത്ത മാങ്ങ, മരത്തിൽനിന്നു പറിച്ചതിനാൽ. ഉപ്പിലിട്ടോ ചടനി ആക്കിയോ ജാം ആക്കിയോ മാങ്ങ ഉപയോഗിക്കാം. മാനുഷം ഉണക്കി തിരയായി കഴിക്കുന്നവരുണ്ട്. മാങ്ങയുടെ ചാറും പാലിനോടു ചേർത്തുകഴിക്കാം. മാങ്ങാ അണ്ടി പൊടിച്ചു ഗോതമ്പിനു പകരം ഉപയോഗിക്കാവുന്നതാണ്. നൂറോളം ഇനം മാങ്ങകളുണ്ട്. ഓരോന്നിനും പ്രത്യേക സ്വഭാവമുണ്ട്.

പഴുത്ത പുകഴ്ത്തുന്നതിനിടയിൽ മരത്തിന്റെ കാര്യം മറന്നുകൂടാ. ഇന്ത്യയിലെ ഏറ്റവും കലിനങ്ങളായ മാങ്ങകളിൽ ഒന്നാണ് മാവു. ഹിമാലയസാനക്കര മുതൽ കന്യാകുമാരിവരെ രാജ്യമൊട്ടുണ്ട്, പടർന്നു പന്തലിച്ചു നിൽക്കുന്ന ഉയരമുള്ള മാവുകൾ കാണാം.

സാവൻ (ജുലൈ-ആഗസ്റ്റ്) മാസം ഏഴാംതീയതി രാത്രി ഗുജറാത്തിൽ സൂര്യൻ വീടിനുസമീപം മാവിൻതൈ നട്ടു ആരാധിക്കാറുണ്ട്—തങ്ങളുടെ കുട്ടികളെ രോഗത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കാൻ വേണ്ടി. ചിലപ്പോൾ ഗണേശനെ ആരാധിക്കുമ്പോൾ മാവിന്റെ കോൽ നട്ടാറുണ്ട്.

നിങ്ങൾ വടക്കേ ഇന്ത്യയിലെ സമതലപ്രദേശങ്ങളിൽപെന്ന് വിസ്മയകരമായ നാട്ടിൻപുറങ്ങളിൽ മരുപ്പച്ചപോലെ, ഉഗ്രൻ മാവുകളുടെ തോപ്പുകൾ ഉയർന്നുനിൽക്കുന്നതുകാണാം. വൃക്ഷങ്ങൾക്കു കീഴിലായി ഒരു കിണറും ചെറിയ ഒരു അമ്പലവുമുണ്ടായിരിക്കും. പരീക്ഷണനായി, പൊടിയണിഞ്ഞു കർഷകൻ

ഉച്ചയസമയത്തു വിശ്രമിക്കണം. ചപ്പാത്തി കഴിക്കണം. ഇരിക്കുന്നതു് ഇവിടെയുമാണ്. കിണറിൽ നിന്നു പച്ചവെള്ളം കോരി കുടിക്കുകയും ചെയ്യും. നിങ്ങൾ അയാളുടെ അടുക്കൽ പോയിരുന്ന് ആമാന്തോപ്പു വച്ചുപിടിപ്പിച്ചതു് ആരാണെന്നു ചോദിച്ചാൽ ഉത്തരം പറയാൻ അയാൾക്കു അറിവുണ്ടായിരിക്കുകയില്ല. അയാൾ കട്ടിയായിരുന്നപ്പോൾ അപ്പു ഉണ്ടായിരുന്നു; ഒരു പക്ഷേ അയാളുടെ പിതാവു കട്ടിയായിരുന്നപ്പോഴു ചില മാന്തോപ്പുകൾ വളരെ പഴക്കമേറിയവയാണു്.

'ആയിരം മരങ്ങളുടെ തോട്ട'ത്തെപ്പറ്റി കേട്ടിട്ടുണ്ടോ? ഉണ്ടാവില്ല. ബീഹാറിൽ ഹസാരിബാഗ് എന്ന പട്ടണത്തെപ്പറ്റി കേട്ടിരിക്കും. ആയിരത്തിൽ പരം മാവു വളർന്ന—അവയിൽ ചിലതു് ഇന്നും കാണാം.—ഒരു വലിയ തോട്ടമാണു് ഹസാരി. ഈ വൃക്ഷങ്ങൾക്കു ചുറ്റും ഒരു ഗ്രാമം വളർന്നു. കാലാന്തരത്തിൽ ഇതു് ഇന്നത്തെ ഹസാരിബാഗ് പട്ടണമായി—ആയിരം മരങ്ങളുടെ തോട്ടം പഴമക്കാർ പറയുന്ന കഥയാണിതു്. ഇന്നും പേപ്പു, സാൽ, പുളി തുടങ്ങിയ മരങ്ങൾ നിറഞ്ഞ ഒരു തോട്ടത്താൽ പട്ടണം മിക്കവാറും ചുറ്റപ്പെട്ടുകിടക്കുകയാണു്.

ഒരു മാന്തോപ്പിൽ ആർക്കും കടന്നുചെല്ലാം. പക്ഷേ മാങ്ങ പഴുത്തുകിടക്കുന്ന സമയത്തു ചെന്നു കയറുക അപകടകരമാണു്. ഭയങ്കരനായ ചൗക്കിദാർ കാവൽ നിലക്കുന്നുണ്ടാവും. കാവൽക്കാരൻ ഉറങ്ങിക്കിടക്കുകയാവും, മാമ്പഴം പെറുക്കി ഓടിക്കളയാം എന്ന ചിന്തയിൽ തോട്ടത്തിൽ ചുളിച്ചുകയറുന്ന കസൃതിക്കുട്ടികളെ ഓടിക്കുകയാണു് അയാളുടെ പുരതല. വളരെ തിരക്കുള്ള മനുഷ്യ

നാണു് ചൗക്കിദാർ. മാങ്ങ പഴുക്കുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ ഗ്രാമീണ ബാലന്മാരോടുമാത്രമല്ല, മരങ്ങളിലെല്ലാം കോടിനടന്നു പച്ചമാങ്ങ കടിച്ചുപവയ്ക്കുന്ന ഒരു പറ്റം തത്തകളോടും അയാൾ സമരം ചെയ്തേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ചിലപ്പോൾ അയാൾ തോട്ടത്തിന്റെ നടുക്കു് ഇരുന്നുകൊണ്ടു് ഒരു കയർ വലിച്ചു്, മുകളിലെ ശീഖരത്തിൽ കെട്ടിത്തൂക്കിടുള്ള വലിയ മണ്ണെണ്ണപ്പാട്ടു ചലിപ്പിച്ചു ശബ്ദമുണ്ടാക്കും. ചിലപ്പോൾ ഒച്ചവെയ്ക്കാറുമുണ്ടു്. പക്ഷേ, പച്ചത്തത്തകളുടെ

ആക്രമണങ്ങളോട കിടനിൽക്കാൻ കഴിവില്ല. അവ വാൽവിരിച്ചു തോപ്പിൽ വട്ടത്തിൽ പറന്നുടന്നു, ഏറ്റവും ഉയർന്ന ശിഖരങ്ങളിൽ ഇരിപ്പുറപ്പിക്കുന്നു.

മാങ്ങയില്ലാത്ത കാലത്തുപോലും തത്തകളെ തോട്ടത്തിൽ കൊണ്ടു. മുട്ടയിടുന്ന കാലമാണതു്. പഴയ മറവുകളുടെ കവട്ടകളിലെ ദോരങ്ങളിലാണു് അവ മുട്ടയിടുക.

ഭംഗിയുള്ള രൂപലോടുകൂടിയ 'ബ'ളജേ' എന്നൊരിനം കക്ക, പച്ചനിറമുള്ള ചെമ്പുകൊട്ടിപ്പക്ഷി, തുടങ്ങിയവയെയും ഇക്കാലത്തു മാനോപ്പിൽ കാണും. പഴയ മരത്തിന്റെ പകുതി ഉയരത്തിൽ ഒരു പോട്ടിൽനിന്നു് നിങ്ങളെ തുറിച്ചുനോക്കുന്ന ചെറിയ നത്തിനെയും ചിലപ്പോൾ കണ്ടെന്നിരിക്കും.

മാവിന്റെ പഴമാണു് ഏറ്റവും വിലപിടിച്ചതു് എന്നിരിക്കിലും അതിന്റെ തടി പലകകളാക്കി, പാക്കിങ്ങിനുള്ള പെട്ടികളുണ്ടാക്കാറുണ്ടു്. കതകു്, ജനൽ തുടങ്ങിയവയും ചെലവുകുറഞ്ഞ ഫർണിച്ചറും ഉണ്ടാക്കാൻ മറവു് ഉപയോഗിക്കുന്നു. ഇന്ത്യയുടെ ചില ഭാഗങ്ങളിൽ പലതരം മരവാഴകൾക്കു പടർന്നുകയറാനുള്ള ഒരു താങ്ങാണു് മാവുകൾ വേനൽക്കാലത്തു് ഇവ മരത്തെ പൂക്കളാൽ മറയലണിയിക്കുന്നു.

ഇലവുമരത്തിൽ ഒരു വിരുന്നു്

നിങ്ങളിൽ മിക്കവരും, ബാഡ് മിൻറൺ കളിക്കാത്തവർപോലും, ഷട്ടിൽക്കോക്കുമായി പരിചിതരായിരിക്കും. ഒരു ഷട്ടിൽക്കോക്കു് എടുത്തു് കടം ചെമപ്പുചായം അടിച്ചാൽ ഇലവുമരത്തിൻ്റെ (സെമൽ) പൂവിനെപ്പറ്റി ഏതാണ്ടൊരു രൂപം കിട്ടും.

ഉയരമുള്ള, ഇലയില്ലാത്ത ഒരു മരം നിറയെ ചെമ്മന്ന പൂക്കളാണെന്നു വിചാരിക്കുക. വസന്തകാലത്തു് ഈ അതുളതമരം എങ്ങനെയിരിക്കുമെന്നു നിങ്ങൾക്കപ്പോൾ മനസ്സിലാകും. സൗന്ദര്യത്തിലോ തിളക്കത്തിലോ ഇതിനോടു കിടനിൽക്കുന്ന മറാധികം മരങ്ങളില്ല.

വനത്തിലോ നമ്മുടെ ഏതെങ്കിലും നഗരത്തിലോ ചോലമരവിമിയിലോ നിങ്ങൾ ഇലവുമരം കണ്ടിരിക്കാം. നല്ല തണൽനൽകുന്ന മരമാണ്. പൂക്കളുണ്ടാകുന്നതിനു തൊട്ടുമുമ്പ് പുരുഷിയ കാലത്തേക്കു മാത്രമേ ഇല പൊഴിക്കാറുള്ളൂ. വേനൽക്കാലത്തുണ്ടാകുന്ന കായിൽ വെളുത്ത പഞ്ഞിയിൽ പൊതിഞ്ഞ കരക്കൾ ഉണ്ട്. ചെറിയ കററടി ചാൽ അതു ദുരേയ്യ പറന്നുകൊള്ളും. നൂൽനൂൽക്കാനോ തൂണി നെയ്യാനോ ഈ പഞ്ഞി കൊള്ളുകയില്ല. തലയണയും കപ്പനും നിറയ്ക്കാൻ ഇതു ഉപയോഗിച്ചുവരുന്നു.

മറ്റുപല മരങ്ങളെയും പോലെ ഇലവും പുരാതനപാരശാസ്ത്രത്തിൽ സ്ഥാനം പിടിച്ചിട്ടുണ്ട്. മധ്യപ്രദേശിലെ മുറിയോഗോത്രക്കാർ ഏതെങ്കിലും ഗ്രാമത്തിൽ എത്തിക്കഴിഞ്ഞാൽ ആദ്യം ചെയ്യുന്നത് ഗ്രാമമധ്യത്തിൽ ജലവുമരം നട്ടുകയാണ്. വിവാഹമേളയിൽ വധുവരന്മാർ പ്രദക്ഷിണം ചെയ്യുന്നതിനുള്ള തൂണുകൾക്ക് ഈ മരം ചിലർ ഉപയോഗിക്കാറുണ്ട്. ഇലവിൻതടികൊണ്ടു രൂപപ്പെടുത്തിയ തത്തകളെ വിവാഹപ്പന്തലുകളിൽ തൂക്കിയിടുകപതിവാണ്. വനചൈതന്യത്തിന്റെ പ്രതീകമാണല്ലോ തത്ത.

ഇലവിന്റെ തടി മന്യുണമാണ്. കളിക്കോപ്പകൾ ഉണ്ടാക്കാൻ ഉപയോഗിക്കും. വല വെള്ളത്തിൽ പൊങ്ങിക്കിടക്കുന്ന തിന്നുവേണ്ടി മീൻപിടിത്തക്കാർ ഇതിന്റെ തടി ഉപയോഗിക്കാറുണ്ട്. കായുകൾ കന്നുകാലികൾക്കു പോഷകാഹാരമാണ്. ഇതിന്റെ തൊലിയിൽ നിന്നെടുക്കുന്ന കറ ആയുർവ്വേദ വൈദ്യന്മാർ ഔഷധങ്ങളിൽ ഉപയോഗിക്കുന്നു.

ഇലവ് വർണ്ണശബളിമകൊണ്ടും പൂക്കളുടെ ബഹുലതകൊണ്ടും ശ്രദ്ധേയമാണ്. പൂക്കാലത്തു് ഒട്ടധികം പക്ഷികൾ ഇലവു മരങ്ങൾ സന്ദർശിക്കുക പതിവാണ്. ചെമ്മന്ന വലിയ പൂക്കളിലെ തേൻ നുകരാനാണ് ചില പക്ഷികൾ വരുന്നതു്. മറ്റുചിലതു് പൂവിന്റെ അടിയിൽ ചത്തുവീണു കിടക്കുന്ന പ്രാണികളെ തേടിയാണെന്നു്. ഇനിയും ചില പക്ഷികൾ മൃഗലമായ തടി എളുപ്പം കത്തിത്തുളച്ചു് കൂടുണ്ടാക്കണമെന്ന ഉദ്ദേശ്യക്കാരാണ്. കാരണം എന്തുതന്നെയായാലും പുലർകാലം മുതൽ രാത്രി പരേ ധരത്തിൽ സദാസന്ദർശകരുണ്ട്.

രാവിലെ കന്യതിനിറഞ്ഞ ജീവിതചര്യയ്ക്കു പുറപ്പെടുന്നതിന്നു മുമ്പു് ധാരാളം കാക്കകൾ അല്പം തേൻ നുകരാനെത്താറുണ്ട്. പലതരം മൈനകൾ നല്ല ഇരിപ്പടത്തിന്നുവേണ്ടി ലഹള കൂട്ടുന്നുണ്ടാവും. വാനമ്പാടികളും കയിലുകളും മറ്റനേകം പക്ഷികളും ഈ വിജ്ഞിയിൽ പങ്കുചേരുന്നു. ധാരാളം അണ്ണാൻകൾ രോമാവൃതമായ വാൽത്തൂടിയും ചെവുവെട്ടും പരസ്പരം തട്ടിയുംമുട്ടിയും ശിഖരങ്ങളിലൂടെ ഓടിക്കളിക്കുന്നുണ്ടാവും. ഈ സമയമെല്ലാം പൂക്കൾ തെളിയാതെയായി വീണുകൊണ്ടിരിക്കും.

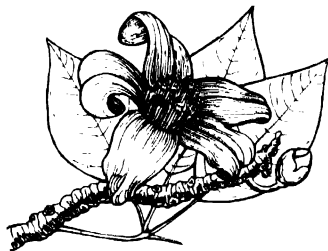
റോസുനിറമുള്ള സ്റ്റാർലിങ്ങ് പക്ഷികളാണ് ഏറ്റവും ശ്രദ്ധേയം. അവ പററുപററുമായി വരുന്നു. പൂക്കളെ വെല്ലുവിളിക്കുന്ന നിറമാണ് അവയുടേതു്. എന്തോ യേങ്കരലഹള നടക്കുകയാണെന്നു തോന്നും അവയുടെ ചെച്ചേട്ടാൽ. പക്ഷേ അവ സ്വയം മടിച്ചു് ആനന്ദിക്കുകയാണ്.

ഇലവുമരത്തിലെ മറ്റൊരു സ്ഥിരവാസിയെ വലിയ തേനീച്ചയാണ്. ശിഖരങ്ങളിൽ കെട്ടിയ വലിയ കൂടുകളിൽ (മെഴുകു അടകൾ) ആണ് അവ പാർക്കുന്നതു്. നീവർന്നു തിരശ്ചീനമായ ശിഖരങ്ങൾ, അഞ്ചടിനീളവും രണ്ടര അടി വീതിയുമുള്ള വലിയ കൂടുകൾക്കു തുങ്ങിക്കിടക്കാൻ പററിയതാണ്. ജോലിചെയ്താൽ മടിയന്മാർ, മുട്ടയിടുന്ന പെണ്ണീച്ചകൾ, മെഴുകു അടകൾ ഉണ്ടാ

ക്കുന്ന വേലക്കാർ എന്നിങ്ങനെ മൂന്നിനും തേനീച്ചകൾ കൂട്ടിൽ പാർക്കുന്നു. തേൻ, മെഴുക്, പൂമ്പൊടി ഇവ നിറഞ്ഞ സ്ഥിരം കോളനികളാണു് ഈ കൂടുകൾ.

തേനീച്ചയുടെ കൂട്ടു് വേദന നിറഞ്ഞതും വിഷമയവുമാണു്—പ്രത്യേകിച്ചു് വേനൽക്കാലത്തു്. എന്നാൽ കോൽ, സന്താൽ തുടങ്ങിയ മല ഗോത്രക്കാർ വിഷം ഏൽക്കാത്ത വിധം പ്രതിരോധശക്തി സമാർജ്ജിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അപരിചിതർ സൂക്ഷിക്കണം. തേനീച്ച മനുഷ്യനെയും മൃഗത്തെയും ഭയങ്കരമായി ആക്രമിക്കുമെന്നതിനാൽ അവയെ ശല്യപ്പെടുത്താതിരിക്കേണ്ടതാണു് ബുദ്ധിപൂർവ്വം.

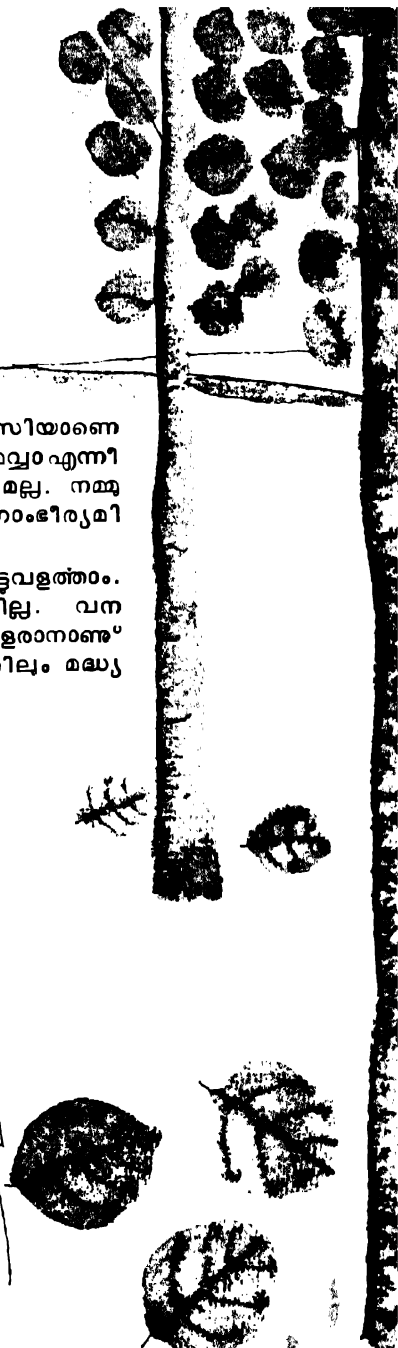
മദ്ധ്യേന്ത്യയിലൊരുകാട്ടിൽ മേയ് മാസത്തിലൊരുകൂട്ടം പ്രഭാതത്തിൽ വേട്ടയാടിക്കൊണ്ടിരുന്ന രണ്ടുപേരുടെ കഥ കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. അവർ വിശ്രമിക്കുകയായിരുന്നു. തലയ്ക്കു മുകളിൽ ഒരു ഇലവുമരത്തിൽ അരധസനോളം തേനീച്ചക്കൂടുകൾ തുങ്ങിക്കിടന്നു. വേട്ടക്കാരിലൊരുവൻ പ്പെപ്പു കത്തിച്ചു. പുക മുകളിലേയ്ക്കുയർന്നു. അതോടെ തേനീച്ചകൾ ഇളകി താഴോട്ടിറങ്ങി. വേട്ടക്കാരുടെ തലയ്ക്കു ചുറ്റും പറന്നു കത്തിത്തുടങ്ങി. അവർ എഴുന്നേറ്റോടി. തുറസ്സായ സ്ഥലത്തുകൂടെ ഏതാണ്ടു് ഒരു മൈൽ ഓടി അവർ ഒരു നദിയിൽ പാടി. പല മണിക്കൂറുകൾ അവർക്കു് മൂക്കുററം വെള്ളത്തിൽ കഴിയേണ്ടിവന്നു!

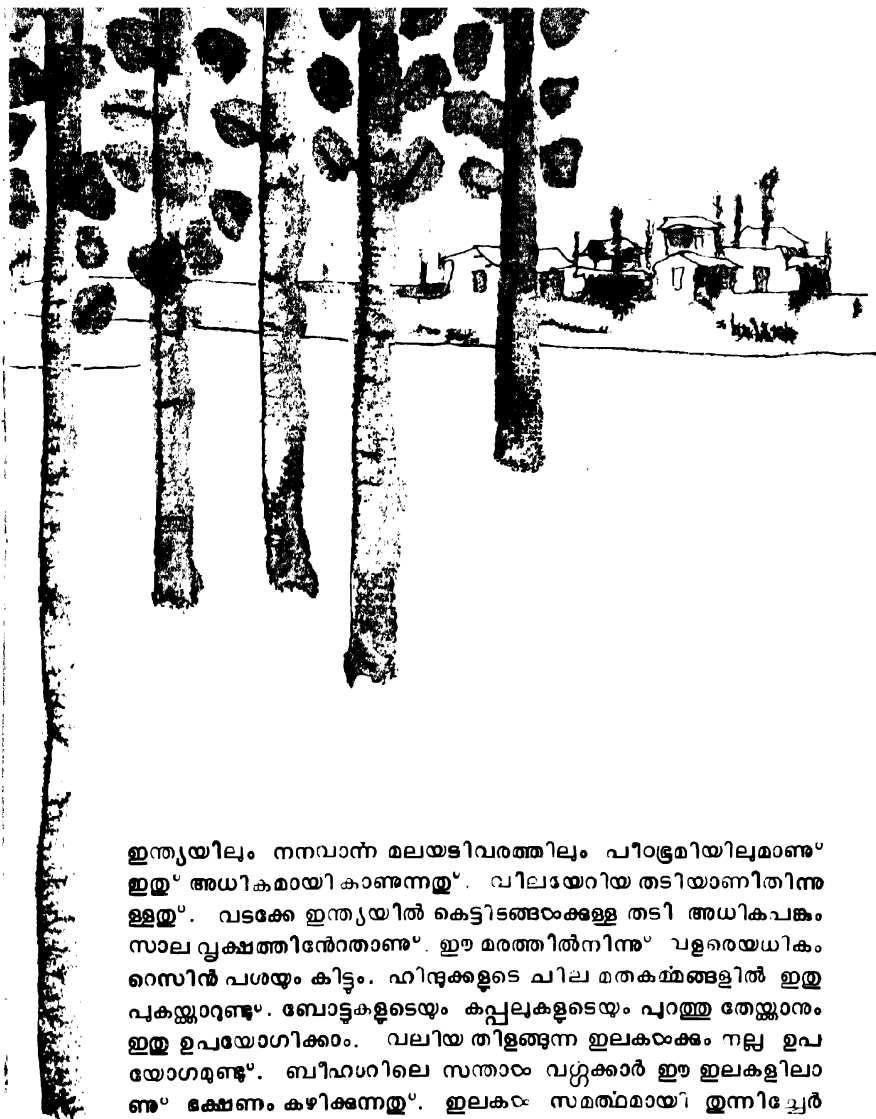

വനാന്തരംഗത്തിൽ

വൃക്ഷപ്രമീകളായ ആർക്കും — നഗരവാംസിയാണെങ്കിൽപോലും.—സാൽ (സാലവൃക്ഷം), മച്ചറ എന്നിവൃക്ഷങ്ങളെ അവഗണിക്കുവാൻ സാധ്യമല്ല. നമ്മുടെ വനവൃക്ഷങ്ങളിൽ എല്ലാംകൊണ്ടും ഗാംഭീര്യമിയന്നതും അമൂല്യവുമാണ് അവ.

സാലവൃക്ഷം നഗരങ്ങളിലും നട്ടുവളർത്താം. പക്ഷേ ഒരായു വളരാൻ അതിന്നിഷ്ടമില്ല. വനത്തിൽ സ്വന്തം വളർച്ചാർക്കിടയിൽ വളരാനാണ് കൂടുതൽ സന്തോഷം. വടക്കേ ഇന്ത്യയിലും മദ്ധ്യ

ഇന്ത്യയിലും നനവാൻ മലയടിവരത്തിലും പീഠഭൂമിയിലുമാണ് ഇത് അധികമായി കാണുന്നത്. വിലയേറിയ തടിയാണിതിനുള്ളത്. വടക്കേ ഇന്ത്യയിൽ കെട്ടിടങ്ങൾക്കുള്ള തടി അധികപങ്കും സാല വൃക്ഷത്തിന്റേതാണ്. ഈ മരത്തിൽനിന്ന് പളയെധികം റെസിൻ പശയും കിട്ടും. ഹിന്ദുക്കളുടെ ചില മതകർമ്മങ്ങളിൽ ഇതു പുകയ്ക്കാറുണ്ട്. ബോട്ടകളുടെയും കപ്പലുകളുടെയും പുറത്തു തേയ്ക്കാനും ഇതു ഉപയോഗിക്കാം. വലിയ തിളങ്ങുന്ന ഇലകൾക്കും നല്ല ഉപയോഗമുണ്ട്. ബീഹാറിലെ സന്താൾ വഗ്ഗക്കാർ ഈ ഇലകളിലാണ് ക്ഷേണം കഴിക്കുന്നത്. ഇലകൾ സമത്വമായി തുന്നിച്ചേർത്താൽ ചോറും കറിയും വിളമ്പാൻ പറ്റിയതാണ്. വളച്ചു കപ്പുകളുടെ ആകൃതിയിലാക്കിയാൽ വെള്ളം കടിക്കാൻ ഉപയോഗിക്കാം.

കെട്ടിടം പണിക്കും ഇല ഉപയോഗിക്കാറുണ്ട് — മനുഷ്യരല്ല, ഹൃദയവുകൾ.

സാലമരത്തിന്റെ ഇലകൾ പശു തേച്ച് കൂട്ടിച്ചേർത്തുണ്ടാക്കുന്നതാണ് നീറുകളുടെ കൂട്. ഒരു കൂട് പരിശോധിക്കുന്നപക്ഷം (കൂട് ഇളക്കരുതേ!) അകത്തു നടക്കുന്ന തിരക്കേറിയ പ്രവർത്തനം മനസ്സിലാക്കാം. വളരെ അടുക്കാൻ ശ്രമിക്കരുത്. അവ തേനീച്ചയെപ്പോലെതന്നെ ആക്രമണകാരികളാണ്. ഭയങ്കരമായി കത്തുകയും ചെയ്യും. ആനപ്പുറത്തു വേട്ടയുപോയ ഷിക്കാറികൾ ഈ കൂടുകൾ തട്ടിയുരുമ്മി കടന്നുപോയിട്ടുള്ളപ്പോഴൊക്കെയും അവർക്ക് അതിന്റെ അസുഖം അനുഭവപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.

ചീവീട് ആണ് സാലമരത്തിലെ മറ്റൊരു പ്രാണി. വേനൽക്കാലത്തും മഴക്കാലത്തും അതിന്റെ രൂക്ഷനാദം നിങ്ങൾ കേട്ടുകാണും. ഒരു ചീവീടിനതന്നെ തുളച്ചുകുറുന്ന ശബ്ദമാണ്. ഒരു വനം നിറയെ ചീവീടുകളാണെങ്കിൽ പിന്നെ പറയുകയും വേണ്ട. സംഗീതമേളപോലെ. ഓരോരുത്തരും പ്രത്യേക രംഗം മീട്ടിനോക്കുന്നതുപോലെ. പക്ഷികൾപോലും ഞെട്ടി, നീശ്ശബ്ദമാകും.

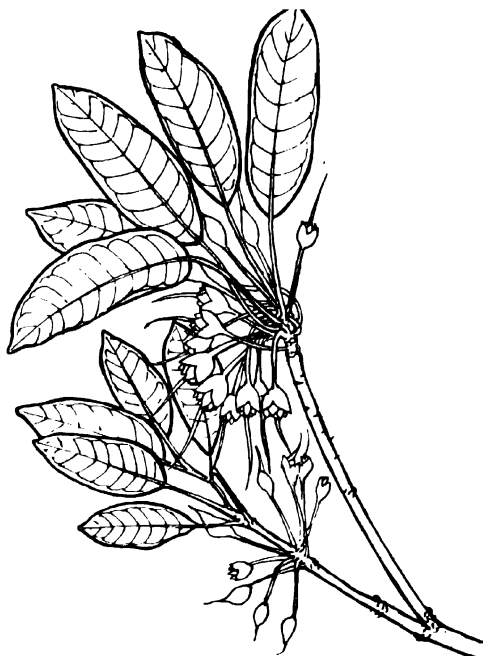
ആൺ ചീവീട് മാത്രമേ പാട്ട്. പെൺവഴു. നീശ്ശബ്ദമാണ്.

മധ്യേന്ത്യയിലെ ഗോത്രങ്ങൾക്കിടയിൽ സാലമരത്തിന് അരയാലിന്റെ സ്ഥാനമാണ്. മാർച്ച് മാസത്തിൽ ഇതു പൂക്കുമ്പോഴാണ് ബബോംഗാ ഉത്സവം കൊണ്ടാടുന്നത്. വിവാഹവേളയിൽ മുളകൊണ്ടും സാലമരംകൊണ്ടുമുള്ള രണ്ടു തൂണുകൾ വിവാഹമണ്ഡപത്തിൽ നാട്ടി, എണ്ണയും മഞ്ഞളും തേച്ച് അലങ്കരിക്കും. വധുവരന്മാരിൽ ഒരാൾക്ക് ഈ വിവാഹം ഇഷ്ടമില്ലെന്നുവരികിൽ സാലമരത്തിന്റെ ഇലയെടുത്തു രണ്ടായി കീറുകയേ ചേണ്ടൂ.

ബുദ്ധന്റെ ജനനസമയത്തു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അമ്മ കൈ നീട്ടി സാലമരത്തിന്റെ ശിഖരത്തിന്മേൽ പിടിച്ചുവെന്നും ഉടൻ പ്രസവം നടന്നുവെന്നും ഒരു കഥയുണ്ട്. ബുദ്ധന്റെ മരണവേളയിൽ സാലമരങ്ങൾ, പൂക്കൾ വർഷിച്ചും (പൂക്കളുടെ കാലമല്ലാഞ്ഞിട്ടും) ശിഖരങ്ങൾ കനിച്ചു തണൽ നൽകിയും അദ്ദേഹത്തെ ആദരിച്ചതായി പറയപ്പെടുന്നു.

ഗോത്രജനങ്ങളുടെ ജീവിതത്തിൽ പ്രാധാന്യമർഹിക്കുന്ന മറ്റൊരു കാട്ടുമരമാണ് മച്ച.

മവ്വാ മരത്തിന്റെ പൂക്കൾ പച്ചയ്ക്കോ വേവിലോ ഭക്ഷിക്കാവുന്നതാണ്. മധ്യേന്ത്യയിലും പശ്ചിമേന്ത്യയിലും ഗോണ്ടകളുടെയും മറ്റു ഗോത്രങ്ങളുടെയും ഭക്ഷണത്തിൽ ഒരു പ്രധാന ചുരുമാണിത് — പ്രത്യേകിച്ചു അരികിട്ടാൻ വിഷമമുള്ള വരുതിക്കാലത്തും. വാസ്തവം പറഞ്ഞാൽ ഒരിട്രർ ഒട്ടുമിക്കാലും മവ്വാ വിളവിനെ ആശ്രയിച്ചാണ് കഴിയുന്നത്.

മവ്വയുടെ കനിയിൽനിന്നും ഒരിനം എണ്ണയെടുക്കുന്നുണ്ട്. വിളക്കു കത്തിക്കാനും പാചകത്തിൽ നെയ്യു പകരമായും ഇതു ഉപയോഗിക്കും. സോപ്പുണ്ടാക്കാനും ഇതു ഉപയോഗിക്കുന്നുണ്ട്.

വേനൽക്കാലം ആരംഭിക്കുമ്പോൾത്തന്നെ മവ്വാ മരം പുതുതുലയുന്നു. ഗോത്രവർഗ്ഗക്കാർ ഉപജീവനമാർഗ്ഗം കാണാതെ വിഷമിക്കുന്ന കാലഘട്ടമാണിത്. കൃഷിക്കാർക്കും വലിയ ജോലിയൊന്നുമില്ല. അതുകൊണ്ട് മവ്വാ പെറക്കുക എല്ലാവരും സ്വാഗതം ചെയ്യുന്നു. വിളവു ശേഖരിക്കാൻ ഗ്രാമം മുഴുവൻതന്നെ പുറപ്പെടുകയാണ്. പൂക്കൾ എളുപ്പം പെറക്കിക്കുട്ടുന്നതിനുവേണ്ടി ചിലപ്പോൾ മരത്തിനു കീഴിലുള്ള പൂല്ലിനു തീയിടാറുണ്ട്. സൂര്യൻ കട്ടകളുമായി വരുന്ന — ഒന്നിനു മുകളിൽ ഒന്നായി തലയിൽ ചുമന്നുകൊണ്ട്. കട്ടികളുടെ കൈയിൽ ചുൽ കാണും. പൂക്കൾ ശേഖരിച്ചുകഴിയുമ്പോൾ, അടുത്ത ശരൽക്കാലത്തേക്കു തറ തുറന്നു വൃത്തിയാക്കിയിടാൻ.

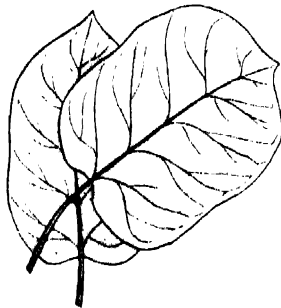
പൂക്കൾ വീഴുന്ന ഘട്ടം ഏതാണു് പതിനഞ്ചു ദിവസം നീണ്ടു നില്ക്കും. ഈ സമയമത്രയും ഗ്രാമീണർ വനത്തിൽത്തന്നെയാണ്.

സ്രീകളം കുട്ടികളും പൂക്കൾ ശേഖരിക്കുകയും പുരുഷന്മാർ വേഗം അവ ചുമന്നുകൊണ്ടുപോകുകയും ചെയ്യുന്നു.

രൂതു വൃത്തിയാക്കിയ തായിലിട്ട പൂക്കൾ ഉണക്കുന്നു. നന്നായി ഉണങ്ങുമ്പോൾ അവ പകുതിയാക്കും. വെള്ളനിറം പോയി തവിട്ടുനിറം കൈക്കൊള്ളും. മച്ചാപ്പൂക്കൾ മിക്കപ്പോഴും അതേപടിയാണ് തിന്നുന്നത്. ചിലപ്പോൾ രുചിക്കുവേണ്ടി സാലമരക്കനികളും ചോറും ചേർത്തു കഴിക്കാറുണ്ട്. മച്ചാ ആദ്യമേ വേവിക്കണം; ഉണക്കി, വറുത്തു സൂക്ഷിച്ചിട്ടുള്ള സാലക്കനികളും കുറച്ച് അരിയും അനന്തരം ചേർക്കുന്നു.

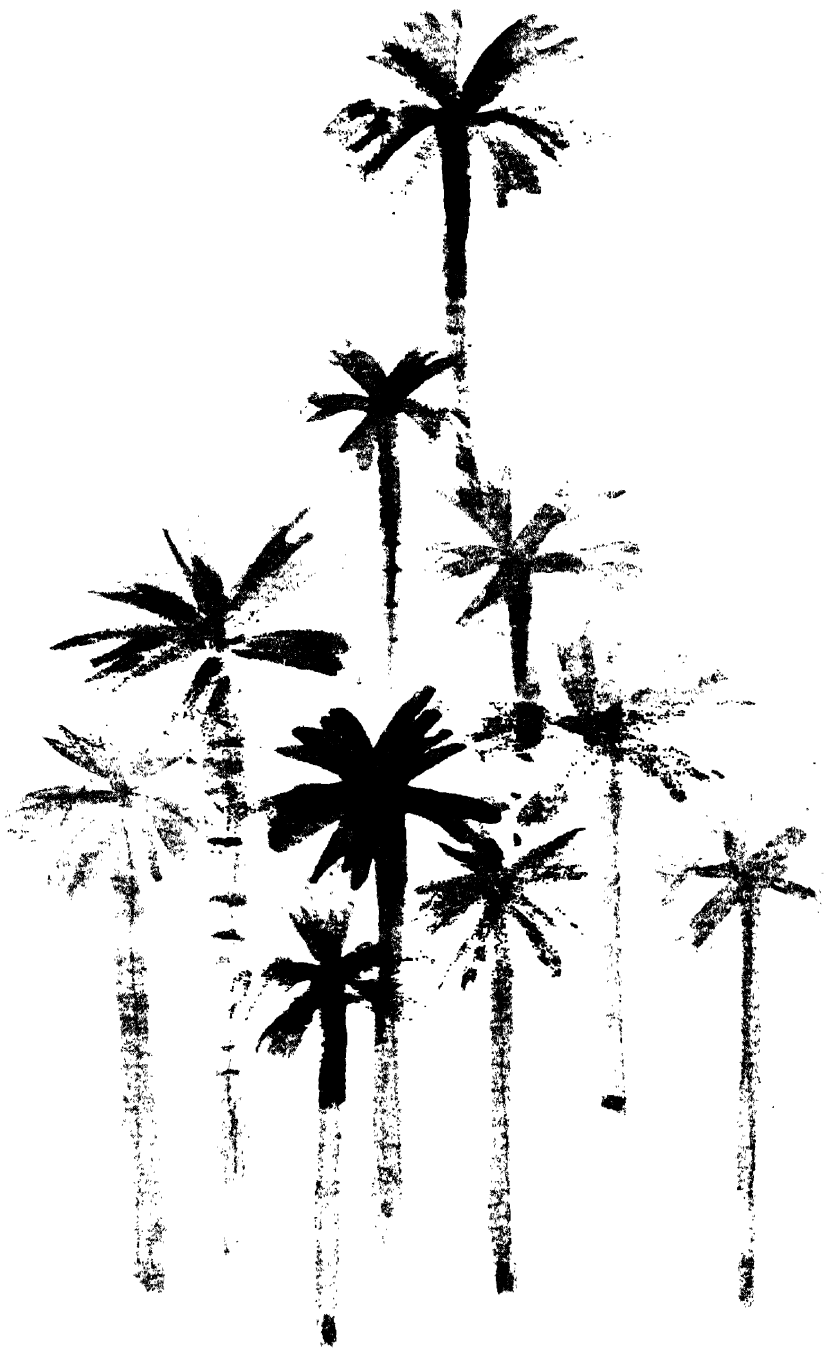
കാട്ടുമുഗങ്ങളെ — പ്രത്യേകിച്ചു കരടിക്കു — മച്ചാപ്പൂക്കൾ ഇഷ്ടമാണ്. എന്നാൽ മനുഷ്യനോ മൃഗമോ പൂക്കൾ ശേഖരിക്കാൻ മരത്തിൽ കയറേണ്ടതില്ല. വൃക്ഷം രാത്രിയിൽ പൂക്കുന്നു. പ്രഭാതത്തിൽ പൂക്കൾ തറയിൽ വീണുകിടക്കുന്നുണ്ടാവും.

തലയാട്ടുന്ന നീണ്ട കേരതരക്കൾ

ഇന്ത്യ സമുദ്രത്തിലെ നരയുന്ന ജലം അടിച്ചുകയറിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന കടലോരത്തിലൂടെ അടുത്തപ്രാവശ്യം സായുധസവാരിക്കു പോകുമ്പോൾ നിങ്ങൾ തലയുയർത്തി മുകളിലേക്കു നോക്കുക. ഇ

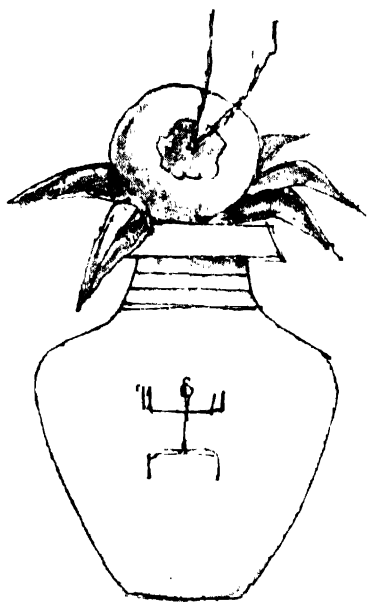
തങ്ങളു വരുന്ന ആകാശത്തിൽ ഭീമൻ ചിലന്തികൾ പടർന്നു കയറുന്നതുപോലെ നിങ്ങൾക്കുതോന്നും. വണ്ണം കുറഞ്ഞു, നീളംകൂടി, നീശ്ചലമെന്നു തോന്നുന്ന വായുവിൽ പോലും കടുമികളിലേക്കി സഭാ ചലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു കേരതന്തുക്കളുടെ ശിരസ്സുകളാണവ. കൊടുങ്കാറ്റിനെപ്പോഴും കടലിൽനിന്നു ശക്തമായ കാരാറ്റ് ഉത്തുവേഴും കേരമരങ്ങൾ ഭയങ്കര ഭണ്ഡനത്തിലെന്നോണം ശിരസ്സു ചലിപ്പിക്കുകയും സിലത്തു തൊട്ടുതൊട്ടിലു എന്നോണം ചായുകയും ചെയ്യുന്നു.

മിക്ക കേരതന്തുക്കളും പൂർണ്ണവളർച്ചയെത്തുമ്പോൾ കാണാൻ നല്ല ചന്തമുണ്ട്. "സ്വർഗത്തിൽനിന്നും എയ്തുവിട്ട അമ്പുകൾ പോലെ" എന്നാണ് ആദ്യകാലത്തു ഒരു സന്യാശിസ്രുതന്റെ ഇവയെ വിവരിച്ചത്. എന്നാൽ ചിലപ്പോൾ പരമേയോനും, തീ എരിക്കാനും ആളുകൾ ഇതിന്റെ ഇല വെട്ടിമാറിക്കഴിയുമ്പോൾ മരം വിരൂപമായി കാണാറുണ്ട്.

ഇന്ത്യൻ പനകളിൽ പ്രധാനം തെങ്ങ്, കടപ്പന, ഇന്ത്യപ്പന, കമുകു എന്നിവയാണ്. ഓരോന്നിനും അതിന്റെതായ പ്രത്യേക ഭംഗിയുണ്ട്. ഓരോന്നിന്റെയും കായും, നീരും, നാരും പ്രയോജനകരമാണ്. 1583-ൽ ഇന്ത്യ സന്ദർശിച്ച ഇംഗ്ലീഷുകാരനായ ഒരു സഞ്ചാരി തെങ്ങിനെപ്പറ്റി ഇങ്ങിനെ എഴുതി: "അതു് ആണ്ടോടാണു് കായ് നൽകുന്ന. ഇന്ത്യപ്പഴമല്ല; മനുഷ്യന്റെ തലയോളം വലുപ്പമുള്ള കായുകൾ."

ആദികാലം മുതൽ ഇന്ത്യക്കാർക്കു് അറബിപ്പറ്റി അറിയാം. പുരാണങ്ങളിലും മറ്റും അതിനെപ്പറ്റി പരാമർശമുണ്ട്. അറബികൾ "ഇന്ത്യൻ കമ്പി" എന്നാണതിനെ വിളിച്ചിരുന്നതു്. 13-ാം നൂറ്റാണ്ടിൽ മലബാർതീരം സന്ദർശിച്ച ഹർക്കോപോളോയു് ആ പരമാണപയോഗിച്ചതു്. അതിന്റെ ഉത്ഭവത്തെപ്പറ്റി പല സിദ്ധാന്തങ്ങളുമുണ്ട്. പുരാതനകാലത്തു് ധാരാളം കടൽയാത്ര നടത്തിയിരുന്ന തമിഴുനാട്ടുകാരും കപ്പലോട്ടക്കാരായ ബംഗാളികളും ചേർന്നായിരിക്കണം വിസ്മൃതമായ ക്ഷണിപുഷ്പവൃഷ്ടിയിൽ തെങ്ങു വിതരണം ചെയ്തതു്.

നാരിയൽ പൂർണിമ എന്ന നാളികേരോത്സവം കാലവർഷത്തിന്റെ അവസാനം കൊണ്ടാടുന്നു. ആയിരക്കണക്കിനുള്ളകൾ കടൽത്തീരത്തെത്തി സമുദ്രദേവനായ ഹരണന്ന നാളികേരം അർ

പ്പിക്കുകയാണ്. മീൻ പിടത്തക്കാർ വള്ളങ്ങളിൽ പോയി കൃതജ്ഞതാസൂചകമായി പാലും പൂക്കളും നാളികേരവും കടലിനു നിവേദിക്കുന്നു. ഒരു കടത്തിൽ വെള്ളം നിറച്ച് അതിനുമുകളിൽ ഒരു നാളികേരം വച്ചാണ് വരണ ഗേവാനെ ചിത്രീകരിക്കുന്നത്.

തെങ്ങുപോലെ ഇത്രയേറെ ഉപയോഗങ്ങളുള്ള മരങ്ങൾ വേറെയില്ല. ഇലയിലെ ഈ ക്കിലികൊണ്ടു ചുൽ കെട്ടാം. തെങ്ങിൻകുല ചെത്തിയാൽ കള്ള കിട്ടും. അതിൽനിന്നു പഞ്ചനാരയോ പക്കരയോ ഉണ്ടാക്കാം. തേങ്ങയുടെ പുറംതോടിൽ

നിന്നു ചകിരി ലഭിക്കും. തേങ്ങവെള്ളം ഉന്മേഷം നൽകുന്ന പാനീയമാണ്. നാളികേരത്തിൽനിന്നു കൊപ്ര എടുക്കുന്നു. കൊപ്ര ഉണക്കി ആട്ടിയാണു് വെളിച്ചെണ്ണ എടുക്കുന്നത്. തേങ്ങ രുചിയും പോഷക ഗുണവുമുള്ള ഭക്ഷണപദാർത്ഥമാണ്.

നമ്മുടെ പന മരങ്ങളിൽ ഏറ്റവും കൂടുതൽ പ്രചാരമുള്ള മരം തെങ്ങാണ് എന്നാൽ അത്രത്തോളം തന്നെ പ്രാധാന്യമുള്ള മറ്റു മരങ്ങളുണ്ട്. ദുഷ്പുറത്തുനിന്നു്, കടപ്പനയുടെ കാര്യം നേരക്കേ. കടലാസു് നിർമ്മിക്കുന്നതിനുമുമ്പു് വിശദിപോലുള്ള കടപ്പനകാലയാണ് എഴുതാൻ ഉപയോഗിച്ചിരുന്നത്. ഹൈന്ദവ-ബുദ്ധമത വേദങ്ങൾ അധികപങ്കും ആദ്യം പനയോലയിലാണ് എഴുതപ്പെട്ടതു്.

കടപ്പന തെങ്ങിനോളം തന്നെ ഉപയോഗമുള്ളതാണ്. അതിന്റെ തടി മച്ചിന്റെ തുലാങ്ങൾക്കും ഇലകൾ പുരമേയാനും ഉപയോഗിക്കുന്നു. പുളിപ്പിക്കാത്ത നിര (നീർ) ഉന്മേഷദായകമായ പാനീയമാണ്.

പനവറ്റത്തിൽപ്പെട്ട കമകിൽ നിന്നാണല്ലോ അടയ്ക്ക (സുപ്പം മി) പഠിച്ചെടുക്കുന്നത്. നിങ്ങൾ ഏതെങ്കിലും കമകിന് തോപ്പി

നു സമീപമാണ് പാർക്കുന്നതെങ്കിൽ, മെയ് വഴക്കമുള്ള ചെറുപ്പക്കാർ ഈ മരങ്ങളുടെ മണ്ണുണവും ലംബമാനവുമായ തടികളിൽ ഏല്പും കയറുന്നത് കണ്ടിരിക്കും. മരങ്ങൾ അടുത്തടുത്താണ് വളരുന്നത്. അതിനാൽ ഒരു മരത്തിലെ അടയ്ക്ക പഠിച്ചെടുത്തു കഴിഞ്ഞാൽ അയാൾ അല്ലെങ്കിൽ ചരിഞ്ഞു അടുത്തമരത്തിലേക്കു മാറുകയേ വേണ്ടു. തെങ്ങു കയറ്റത്തിലെപ്പോലെ തപ്പാപ്പു ഉപയോഗിച്ചു ഓരോ മരത്തിലും കയറിയിറങ്ങേണ്ട ആവശ്യം ഇവിടെയില്ല.

ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം കൃഷി ചെയ്യേണ്ട ലോലമായ ഒരു മരമാണ് കമകു.

ഇന്ത്യയിലെ ഈന്തപ്പന നല്ല കട്ടിയുള്ളതാണ്. തോട്ടങ്ങളിൽ അത് ഉയർന്നു നിൽക്കുന്നത് കാണാൻ പന്തമുണ്ട്. പുറുപാടുമുള്ള മരങ്ങൾക്കും ചെടികൾക്കും മുകളിൽ സമൃദ്ധമായ ശിഖരങ്ങളോടെ തലയുയർത്തി നിൽക്കുന്ന ഇന്തപ്പന അലങ്കാരങ്ങൾ

കും പററിയതാണ്. ചില സമയങ്ങളിൽ സുവർണ്ണ നിറത്തിലുള്ള കായുകൾ കലകളായി പഴുത്തു കിടക്കുന്നതു കാണാം. സൂര്യപ്രകാശത്തിൽ അതിനു നല്ല തിളക്കമാണ്. പക്ഷേ ഇതു പക്ഷികൾക്കു മാത്രമേ ഭക്ഷിച്ചു കൂടൂ. പഴങ്ങൾ നമുക്കു തിന്നാൻ വയ്യാത്തവണ്ണം രൂക്ഷവും പുളിയുള്ളതുമാണ്. എന്നാൽ ഇത്തരപ്പനയിൽനിന്നെടുക്കുന്ന നീര് പഞ്ചസാര ഉണ്ടാക്കാൻ ഉപയോഗിക്കുന്നുണ്ട്.

പന മരങ്ങൾ കടൽത്തീര പ്രദേശങ്ങളിൽ മാത്രം വളരുന്നതായാണ് നാം ചിന്തിക്കുന്നത്. എന്നാൽ ഇത്തരപ്പന രാജ്യമൊട്ടുക്കും—കാട്ടുപ്രദേശങ്ങളിലും—വളരുന്നുണ്ട്. സാഗരോപ്പനയാകട്ടെ ഹിമാലയത്തിന്റെ അടിവരത്തുപോലും കാണാം. ബലമുള്ളതും ആപ്പിന്റെ രൂപത്തിലുള്ളതുമായ ഇലകൾ മീനിയുടെ വാലുപോ

ലെ ഇരിക്കുന്നതിനാൽ ഇതിനു “മീൻവാൽ” എന്നും പേരുണ്ട്. മുഴുവൻ വിടർന്നു കഴിയുമ്പോൾ ഇലകൾ, മാറു ഏതൊരിനം ഇന്ത്യൻ പനമരങ്ങളുടെതിനെയുംകാൾ വിസ്മൃതമാണ്. ചെറുപ്പത്തിൽ അത് മരത്തിന് നല്ല ഭംഗി നൽകുന്നു. എന്നാൽ പ്രായമായിക്കഴിയുമ്പോൾ വയസ്സുനെപ്പോലെ മരം കഷണിയാകും. അപ്പോൾ ആരും അതിനെ അഭിനന്ദിക്കാൻ ഞാവിലില്ല!

ഈ മരത്തിൽ നിന്നു പ്രയോജനമുള്ള പല ഉല്പന്നങ്ങളും കിട്ടുന്നുണ്ട്. നാരു കയറുപിമിക്കാൻ ഉപയോഗിക്കാം. അകവശത്തുള്ള ചോറിൽ നിന്ന് സാഗോ (ചവുരി) പോലുള്ള ഒരു തരം പൊടി ഉണ്ടാക്കാം. ക്ഷാമകാലത്തു് മലമ്പ്രദേശവാസികൾ ഇതു് ഭക്ഷണ പദാർത്ഥമായി ഉപയോഗിക്കുന്നു.

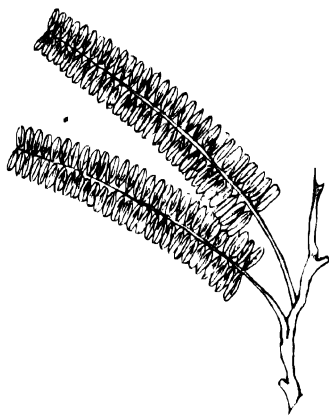
മരങ്ങളിലെ മഹത്തായ ആത്മാക്കൾ

പുരാതന കലേം മുതൽ ചിരപരിചിതമായ വേപ്പ്, പൂജി, പ്ലാശ്വ മരം, ചമ്പ എന്നിവയെ പരമർശിക്കാതെ ഇന്ത്യൻ തരക്കളെപ്പറ്റിയുള്ള ഒരു വിവരണവും പൂർണ്ണമാകുന്നതല്ല—അവയിൽ കടികൊള്ളുന്നതായി വിശ്വസിക്കപ്പെടുന്ന ശക്തരായ ആത്മാക്കളെ വിസ്മരിക്കുന്നില്ല.

മഴക്കാലത്തു നിലത്തു വീണുകിടക്കുന്ന വേപ്പിൻ തോടിന്മേൽ ആളുകൾ ചവിട്ടിനടക്കുമ്പോൾ അതിൽ നിന്നു പുറപ്പെടുന്ന സുഗന്ധം പല ദിവസത്തേയ്ക്ക് വായുവിൽ തങ്ങിനില്ക്കാറുണ്ട്. മിക്ക മരങ്ങളെയും അപേക്ഷിച്ച് വേപ്പ് കൂടുതൽ പ്രാണവായു പുറത്തു വിടുന്നുവെന്നതാണ് ഇതിനു കാരണം. വേപ്പ് വായുവിനെ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നുവെന്നും അതിന്റെ ഇലയും തൊലിയും നീരും ഔഷധഗുണമുള്ളതാണെന്നും പുരാതനകാലത്തു ജ്ഞാനികൾ പറഞ്ഞിരുന്നതു വളരെ ശരിയാണ്. ഈ മരം ഇന്നും ഔഷധലോകത്തു വിലമതിക്കപ്പെടുന്നു.

രോഗത്തിൽ നിന്നു നമ്മെ കാത്തുരക്ഷിക്കുന്ന ദേവന്മാരുമായി വേപ്പിനെ ബന്ധപ്പെടുത്തിയതാണ് ആദ്യകാലം മുതൽ പറഞ്ഞുപോരുന്നത്. അത് 'ശീതള' എന്ന മന്ത്രീ-ദേവിക വിശുദ്ധമാണെന്നു ചിലർ കരുതി. കുട്ടികൾക്കു രോഗം പിടിപെടുമ്പോൾ വേപ്പിന്റെ ശിഖിരംകൊണ്ടു വീശുക പതിവായിരുന്നു ദേവന്മാരുടെ അടുതിൽ നിന്ന് ഈ മരം ഉണ്ടാിച്ചുവെന്നാണ് ഐതിഹ്യം. ആളുകൾ സ്വയം ശുദ്ധീകരിക്കുന്നതിന്—കായികമായും ആത്മീകമായും—ഇന്നും വേപ്പിന്റെ ഇല ചവയ്ക്കാറുണ്ട്.

സൂര്യനോട് വേപ്പിനു ബന്ധമുള്ളതായി പറയപ്പെടുന്നു. നീം ബർക്കിന്റെ 'വേപ്പുമരത്തിലെ സൂര്യൻ' എന്ന കഥ നോക്കുക.

സൂര്യദേവൻ ഒരു വൈരാഗിയെ ക്ഷണത്തിനു ക്ഷണിച്ചു. പകൽ വെളിച്ചത്തിൽ മാത്രമേ താൻ ആഹാരം കഴിക്കുകയുള്ളൂവെന്നു വൈരാഗി ഒരു പ്രതിജ്ഞ ചെയ്തിരുന്നു. ക്ഷണം വൈകി. ഇരുട്ടു വ്യാപിച്ചു. പട്ടിണികിടക്കേണ്ടിവരുമെന്നു വൈരാഗി യേശ്വെട്ടു. എന്നാൽ സൂര്യദേവനായ സൂരജ്ജ്വലനാരായണൻ വേപ്പമര

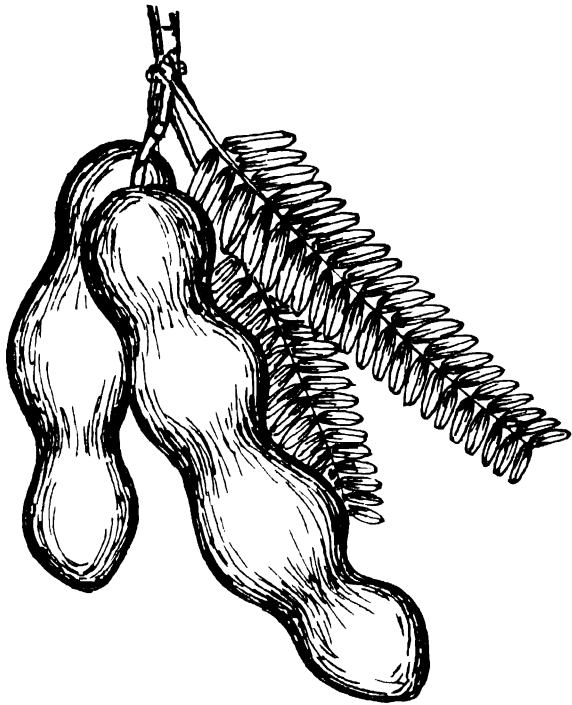
ത്തിൽ നിന്നിറങ്ങിവന്നു വൈരാഗി ക്ഷേപിച്ച തീരുന്നതുവരെ പ്രകാശിച്ചുകൊണ്ടുനിന്നു.

ആദിമമനുഷ്യനിൽ മരങ്ങൾ അതുതവും. യേവം ഉളവാക്കി. അവയുടെ നിഗൂഢമായ വളർച്ച, ഇലകളുടെയും ശിഖരങ്ങളുടെയും ചലനം, അവ നശിക്കുന്നതായതോന്നലും വസന്തത്തിൽ വീണ്ടും ജീവൻ വയ്ക്കുന്നതും, വിത്തിൽനിന്നു ചെടിയുടെ പെട്ടെന്നുള്ള വളർച്ച—ഇതെല്ലാം അതുതങ്ങളായി തോന്നിയിരുന്നു ഇന്നും. അങ്ങനെയെന്നെ—പ്രകൃതിയുടെ അതുതങ്ങൾ.

ഈ മരത്തിന്റെ അതുതകരമായ വളർച്ച കണ്ടിട്ടും, അതിൽ ഒരു ദേവനോ ഏതാനും ആത്മാക്കളോ പാർക്കുന്നുണ്ടെന്നു ആളുകൾ വിശ്വസിച്ചു തുട

ങ്ങി. മരത്തെ ആരാധിക്കുന്നതു് മരത്തിൽ പാർക്കുന്ന ദേവനെയോ ആത്മാവിനെയോ ആരാധിക്കലാണല്ലോ...ഒരു മരം വെട്ടുന്നതിനു മുമ്പായി, താൻ ചെയ്യാൻ പോകുന്ന ദ്രോഹത്തിനുള്ള പേദിക്കേണ്ടിയിരുന്നു. മരത്തിൽ ഉറങ്ങിക്കിടക്കുന്ന ആത്മാവിനു് അലാസരമുണ്ടാകാതിക്കാൻ ആരും രാത്രിയിൽ മരം ഇളക്കുകപോലും ചെയ്യാറില്ല. മരം വെട്ടിയിട്ടു കഴിയുമ്പോൾ, വെട്ടുകാരൻ കുറ്റത്തിൽ വെണ്ണയൊഴിച്ചു ഇങ്ങനെ പ്രാർത്ഥിക്കും: "വനത്തിന്റെ ഉടയവനെ, അങ്ങ് ഇവിടെ നിന്നു പുറത്തു

കടന്നു, ഒരു നൂറു മുളകളായി വളരെട്ടെ! ആയിരം മുളകളോടുകൂടി അവിടുന്ന് വളരെട്ടെ!"

സമീപമുള്ള ഒരു ക്ഷേത്രത്തിനുവേണ്ടി ഉഴിഞ്ഞുവെച്ചിട്ടുള്ള ഒരു വനം ബീഹാറിൽ ഉണ്ടു്. ഇവിടെനിന്നു മരങ്ങൾ വാങ്ങാനോ വെട്ടിമാറ്റാനോ ആരും ധൈര്യപ്പെടാറില്ല. കൃഷ്ണഗേവാൻ ബാലനായി കളിച്ചിരുന്ന മധുരയിലെ വിശുദ്ധ തോട്ടങ്ങൾ നൂറ്റാണ്ടുകളായി സംരക്ഷിക്കപ്പെട്ടുപോന്നു. ഇന്നാകട്ടെ വിശുദ്ധ തോട്ടങ്ങൾ പോലും അപ്രത്യക്ഷമായിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയാണു്. ആളുകൾക്കു പാർക്കൻ അവിടെ കൂടുതൽ കെട്ടിടങ്ങൾ ഉയർന്നുവരുന്നു. ഇതു സങ്കടകരമാണു്. ആരാധിക്കാനല്ലെങ്കിൽ, കറഞ്ഞപക്ഷം സ്നേഹിക്കാനെങ്കിലും, മനുഷ്യനു് ഒരു മരം സ്വന്തമായി വേണമല്ലോ.

വളരെക്കാലമായി ഹൈന്ദവർക്കും മുസ്ലീംകൾക്കും പ്രിയങ്കരമായ മരമാണു പൂളി. അകുബറുടെ കൊട്ടാരത്തിലെ പ്രസിദ്ധ

ഗായകനായിരുന്ന ടാൻസന്റെ ശവകുടീരത്തിനുമുകളിലായി ഗാളിയിനിൽ പ്രസിദ്ധിപെറ്റ ഒരു പുളിമരം കാണാം. ശബ്ദശുദ്ധിവരുത്താൻ ഗായകൻമാർ അതിന്റെ ഇല തിന്നുന്നത് ഒരു പാരമ്പര്യമായിക്കഴിഞ്ഞു.

പുളിയില കറിയിൽ ചേർക്കും. അതിന്റെ പഴം ഭക്ഷണ പദാർത്ഥമായും ഔഷധമായും ഉപയോഗിച്ചുവരുന്നു. കരു പൊടിച്ചു ചാലിച്ചു പശയാക്കി, പുസ്തകങ്ങൾ ബയൻറുചെയ്യാൻ ഉപയോഗിക്കാറുണ്ട്.

വഴിയരികിൽ കാണാറുള്ള മറ്റൊരു മനോഹരവൃക്ഷമാണ് ചമ്പ (മഗ്നോളിയ). രണ്ടുകുപ്പോലുള്ള പൂക്കളിൽനിന്ന് വേനല്ലാലസായാഹ്നങ്ങളിൽ എമ്പാടും സുഗന്ധം പ്രസരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. പലതരം ചമ്പയുണ്ട്. ചിലതു ചെറുത്, മറ്റു ചിലത് വലുതും ഗാംഭീര്യമിയന്നതും. ചമ്പയുടെ നല്ല മിനുസമുള്ള തടി വീട്ടുസാമാനങ്ങളുണ്ടാക്കാൻ കൊള്ളാം. അതിന്റെ പൂക്കൾ മത്സകർമ്മങ്ങൾക്ക് ഉപയോഗിക്കാറുണ്ട്.

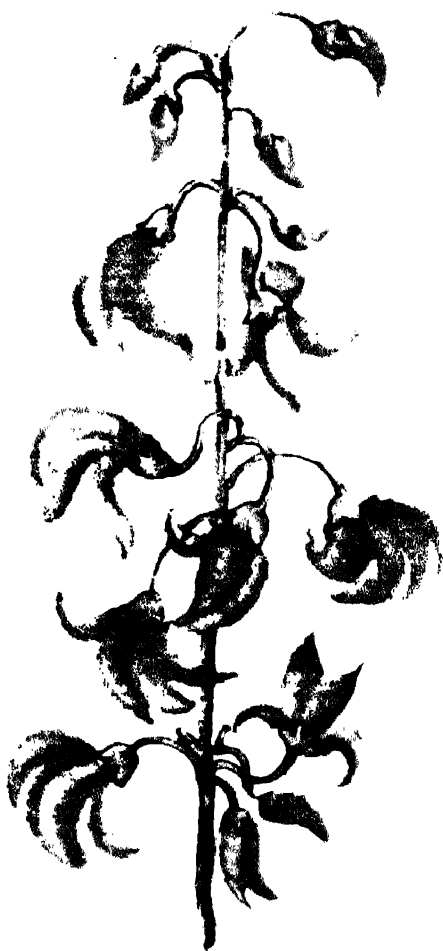

അഹമ്മദാബാദിലെ പ്രസിദ്ധനായ ഒരു വിശുദ്ധന്റെ ശവകുടീരത്തിൽ വളരെ വലിയ ഒരു പഴയ ചമ്പരം നിന്നിരുന്നു. (ഒരു പക്ഷേ, ഇന്നും ഉണ്ടായിരിക്കാം. അതിന്റെ ശിഖരങ്ങളിൽ നിന്നും സ്ഥികവളകൾ തുങ്ങിക്കിടക്കുന്നുണ്ടാവും. കട്ടികളുണ്ടായി കാണാൻ ഉൽക്കടമായി വാങ്ങിക്കുന്നവർ വിശുദ്ധൻ നേരുന്നതാതാണം ഈ വളകൾ. അപേക്ഷക്കാരന് കഴിവുള്ളത്ര വളകൾ അവിടെ അർപ്പിക്കുന്നു. അപേക്ഷകനിൽ വിശുദ്ധൻ പ്രിയം തോന്നിയാൽ, ചമ്പരം. "വളകൾ പെട്ടെന്നു പിടിച്ചെടുത്തു കൈകളിൽ ധരിച്ചുകൊള്ളും." എന്നാണു വിശ്വാസം.

പകിട്ടേറിയ മ
റെറാരു മരമാണ്
പ്ളാശ്. ഈ മര
ത്തിൽ നിന്നാണ്
പ്ളാ സി യുദ്ധരംഗ
ത്തിന് ആ പേരു ല
ഭിച്ചത്. പൂവണി
യുന്ന കാലത്താണ്
ഇതിന്റെ ഇലപൊ
ഴിയുക ഉയരത്തി
ലുള്ളതും പുറത്തേക്കു
നീണ്ടു നീൽക്കുന്നതു
മായ ശീഖരങ്ങൾ അ
പ്പോൾ തിളങ്ങുന്ന
ചെമപ്പനിറത്തിൽ
മുങ്ങി നില്ക്കുന്നുണ്ടാ
വും. പൂക്കൾ, ഹോ
ളി ഉത്സവവേളയിൽ
ചായം പൂശാൻ ഉത
കുന്നു. അഗ്നിക്കനി
ള്ളടക്കം ചെയ്തതാ
യി പറയപ്പെടുന്ന ത
ടി മതകർമ്മങ്ങളിൽ
ആവശ്യമായ അഗ്നി
യുണ്ടാക്കാൻ ഉപയോഗി
ക്കാറുണ്ട്.

കുരുവേലമരം
(ബാബുല)കൊണ്ടാൻ
മെലമല്ലെങ്കിലും, അ
തിന്റെ തൊലിയും
തടിയും വിലയേറിയതാ
ണ്. മണലാ
രണ്യത്തിലോ ചതു
പ്പനിലത്തോ എവി
ടെയും അത് വളർന്നു

കൊള്ളും. കരുവേലത്തിന്റെ തടി കടുപ്പവും ഇതും ഉള്ളതാണ്. വണ്ടിച്ചക്രങ്ങൾ, കിണറിനു ചുറ്റുമുള്ള വിളമ്പുകാൽ, പഞ്ചസാരമില്ലകൾ, എണ്ണച്ചക്കകൾ, ഉരുൽ, കലപ്പ തുടങ്ങിയ ഉപകരണങ്ങൾ നിർമ്മിക്കാൻ ഈ തടി ഉപയോഗിക്കുന്നു. ഇതിന്റെ തോട്ടം ആടുമാടുകൾക്കു പ്രിയപ്പെട്ട തീറ്റയാണ്.

ഓരോ വൃക്ഷത്തോടു് അനുബന്ധിച്ചും പരിശുദ്ധീകരണം മുതൽ പഴക്കമുള്ള കഥകളും വിശ്വാസങ്ങളുമുണ്ട്. ഇന്ത്യയിൽ വളരുന്ന എല്ലാ മനോഹര വൃക്ഷങ്ങളെപ്പറ്റിയും പ്രതിപാദിച്ചും അവിരോധം നീതി പുലർത്തുക ഇവിടെ അസാധ്യമാണ് എന്നിരിക്കിലും, മരങ്ങളിലെ ആത്മാക്കൾ കപിതരാകാതിരിക്കാൻ കഴിയാത്തപ്പോഴെല്ലാം, കഴിവുള്ള സ്ഥലങ്ങളിലെല്ലാം, എല്ലാ ഇനത്തിലും പെട്ട കൂടുതൽ വൃക്ഷങ്ങൾ വച്ചുപിടിപ്പിക്കുമെന്നു നാം പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു.

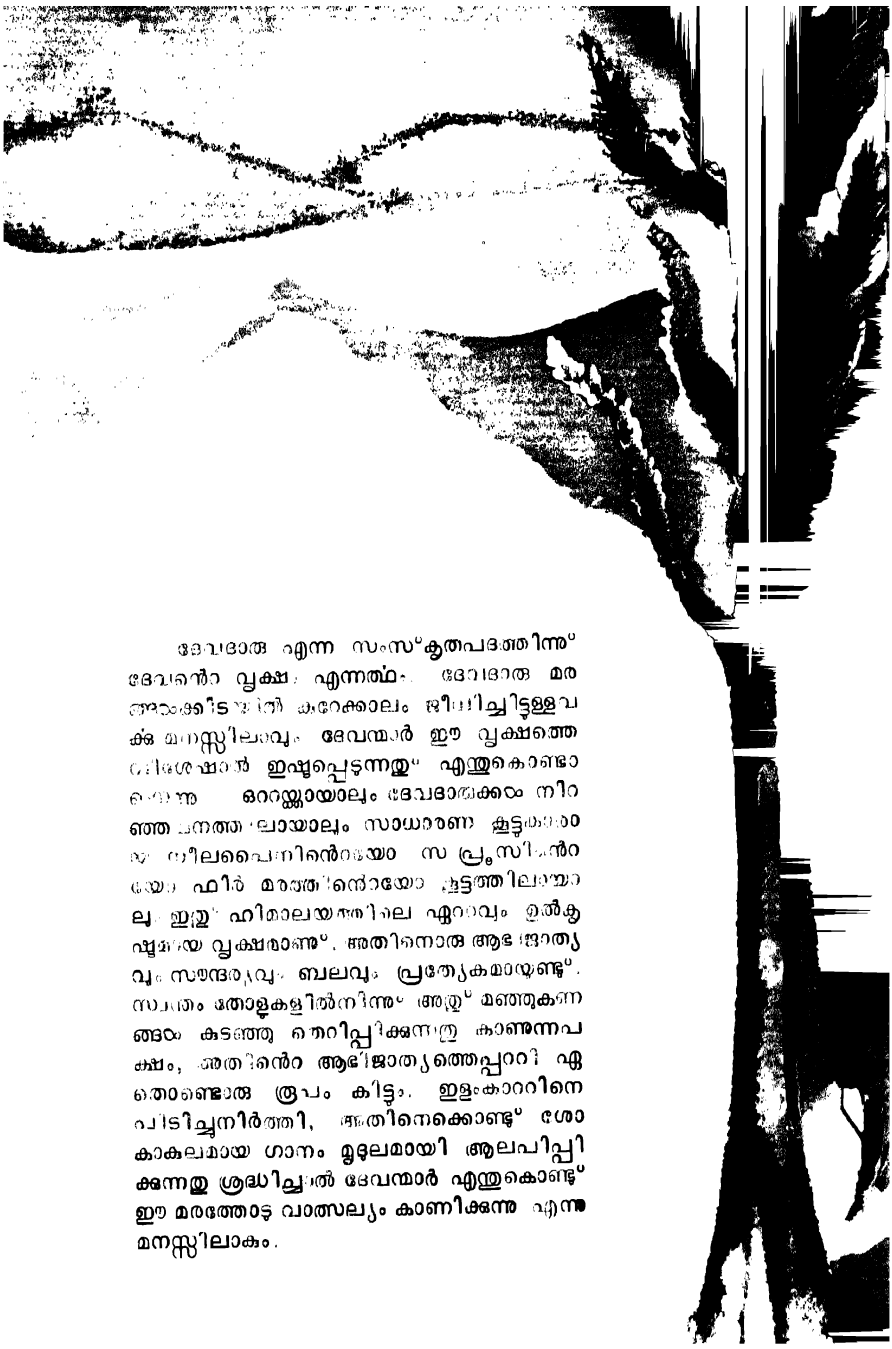

ഹിമാലയത്തിലെ മരങ്ങൾ

ഇന്ത്യയിലെ സമതലങ്ങളിൽ വളരുന്ന സാധാരണ മരങ്ങളായ വേപ്പ്, മാവ്, ബാംബൂ, പുളി, ഇലവ് ഇവയിൽ ഒന്നുപോലും മലകളിൽ കാണുന്നില്ല. കാലാവസ്ഥ അത്രയ്ക്കു വിഭിന്നമാണ്. ആറായിരം അടിക്കുമേൽ ഉയരത്തിൽ റോഡോഡെൻഡ്രൻ, ദേവദാര, എക്കാലത്തും പച്ചപിടിച്ചിരിക്കുന്ന ഓക്ക്, മനോഹരമായ ഹോഴ്സ്-ചെസ്റ്റ്നട്ട് എന്നിവയാണ് കാണുക.

ദേവദാരു എന്ന സംസ്കൃതപദത്തിന്¹
ദേവന്റെ വൃക്ഷം എന്നർത്ഥം. ദേവദാരു മര
അംശങ്ങളിൽ കരേക്കാലം ജീവിച്ചിട്ടുള്ളവ
കൾ മനസ്സിലാവും. ദേവന്മാർ ഈ വൃക്ഷത്തെ
വിശേഷാൽ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നത് എന്തുകൊണ്ടോ
യെന്നു റെറസ്സായാലും ദേവദാരുക്കൾ നിറ
ഞ്ഞ പനത്തലായാലും സാധാരണ കൂട്ടുകാരാ
ലും നിലപൈനികൻറയോ സ പ്രസിന്റർ
യോ ഫിർ മാത്തിന്റയോ ചുട്ടത്തിലായാ
ലും ഇതു ഹിമാലയത്തിലെ ഏറ്റവും ഉഷ്ണ
ഷുദ്ധമായ വൃക്ഷമാണ്. അതിനൊരു ആഭിജാത്യ
വും സൗന്ദര്യവും ബലവും പ്രത്യേകമാരുണ്ട്.
സ്വപനം തോളുകളിൽനിന്നും അത് മഞ്ഞുകുന്ന
ങ്ങൾ കടഞ്ഞു തെറിപ്പിക്കുന്നത് കാണുന്നവ
ർക്കും, അതിന്റെ ആഭിജാത്യത്തെപ്പറ്റി ഏ
തൊണ്ടൊരു രൂപം കിട്ടും. ഇളംകാറ്റിനെ
പിടിച്ചുനിർത്തി, അതിനെക്കൊണ്ട് ശോ
കാകലമായ ഗാനം മുഴലുമായി ആലപിപ്പി
ക്കുന്നത് ശ്രദ്ധിച്ചാൽ ദേവന്മാർ എന്തുകൊണ്ട്
ഈ മരത്തോടു വാത്സല്യം കാണിക്കുന്നു എന്നു
മനസ്സിലാകും.

പൈൻ മരത്തോളം സുഗന്ധവർഹിയല്ല ദേവദാരം. എന്നാൽ അതിന്റെ സംഗീതം കൂടുതൽ മധുരതരമാണ്. മരങ്ങൾക്കു നടക്കാൻ കഴിയുന്നപക്ഷം, വളവില്ലാതെ നീങ്ങുന്നവൻ വീല്ക്കുന്ന ദേവദാരവിന്റെനടത്തം പ്രതാപവും പ്രൗഢിയും സ്തബ്ധീകരണകാഴ്ചതന്നെ. വൻദേവദാരങ്ങളുടെ വിപുലമായ ഒരു സൈന്യം പർവ്വതത്തിലൂടെ മാർച്ചചെയ്തു നീങ്ങുന്നതു വിഭാവനം ചെയ്യാനാകൂ.

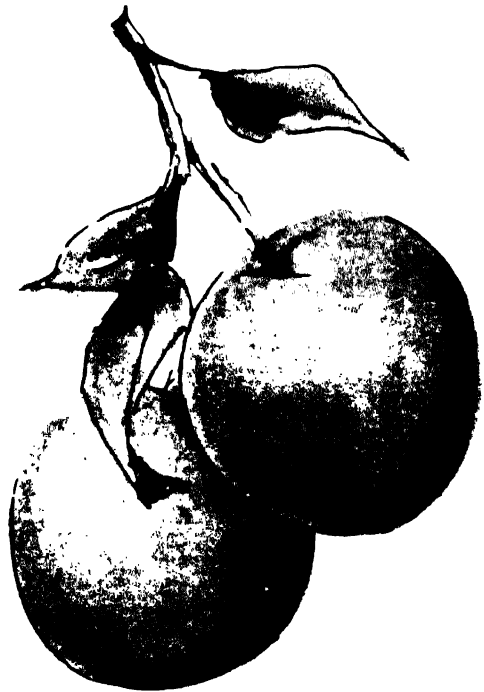
ഇന്ത്യയിൽ തടികൾ നൽകുന്ന ഏറ്റവും പ്രധാനപ്പെട്ട മൂന്നു വൃക്ഷങ്ങളിൽ ഒന്നാണ് ദേവദാരം. തേക്കും സാലമരവുമാണ് മറ്റു രണ്ടെണ്ണം. ദേവദാരം കെട്ടിടം പണി്കു ധാരാളമായി ഉപയോഗിക്കുന്നു. റെയിൽപാളങ്ങളിലെ സ്ലീപ്പർ ഉണ്ടാക്കാനും ഇതുപറ്റിയതാണ്. പൈൻമരത്തിന്റെ തടി ഇത്രത്തോളം ഈടുള്ളതല്ല. പക്ഷേ പൈൻ മരത്തിൽനിന്നു ധാരാളം മരക്കറ കിട്ടും. ഇതിൽനിന്നാണ് കർപ്പന്റൈൻ എന്ന റെസിൻപദരൂപം ഉണ്ടാക്കുന്നത്. ഉത്തരേന്ത്യ ഒട്ടകു് അറിയപ്പെടുന്ന ചിൽഗോസാ പൈൻമരത്തിന്റെ കരുവാണ്.

ഓക്കമരം പൈൻമരത്തെപ്പോലെയോ ദേവദാരപോലെയോ കാണാൻ ചന്തമുള്ളതല്ല. അതിന്റെ വളഞ്ഞ ശീഖരങ്ങൾ വിവിധ വശങ്ങളിലേയ്ക്ക് നീണ്ടു നില്ക്കുന്നുണ്ടാവും ആളുകൾ വിറകിനുവേണ്ടി ശീഖരങ്ങൾ വെട്ടിയെടുത്തു കഴിയുമ്പോൾ ആ മരം കാണാൻ വളരെ മോശമെന്നേ പറയേണ്ടൂ. ആ നീലയിൽപോലും ഓക്കമരം പക്ഷികൾക്കും പ്രാണികൾക്കും ആതിഥ്യം നൽകുന്നു. മരത്തിന്റെ ചുളിവും മുഴയുമുള്ള തൊലിയിൽ മരംകൊത്തി തീറ്റിയവേണ്ടി കൊത്തുന്നതിന്റെ നിമന്തരശബ്ദം പച്ചതങ്ങളിൽ സാധാരണമാണ്. ചില സമയത്തു് ആ മരത്തിൽ ഒരു ജീവിയുമില്ലെന്ന് തോന്നിപ്പോകും. അങ്ങനെയിരിക്കുമ്പോൾ ഒരു മുളൽ കേൾക്കും—ഒരു ഹെലിക്കോപ്റ്റർ അടുത്തടുത്തുവരുന്നതുപോലെ. നീളൻവായോടുകൂടിയ, നീലനിറമുള്ള മാഗ് പൈ പക്ഷികൾ ഓക്കമരം നിറഞ്ഞ ആ വനത്തിന്നു നേരേ പറന്നടക്കുകയാണ്.

വൃക്ഷങ്ങളിൽ ആരാണ് പക്ഷി കറകുന്നത്. ഫെബ്രുവരിയിൽ, വസന്തപ്പച്ചയണിഞ്ഞ തന്തകളും വെളുത്ത കവിളുള്ള വാനംപാടികളും ചിലപ്പോൾ ഈച്ചപിടിയന്മാരും പറും ചേർന്നു വിഹരിക്കുന്നുണ്ടാവും. മനോഹരഗാനം ആലപിക്കുന്ന വിസിലിങ്ങ് കൂടും എന്ന പക്ഷിയെ എല്ലാക്കാലത്തും കാണാം. ശബ്ദം കേൾക്കാമെങ്കിലും അതിനെ കാണുക ദുർലഭമാണ്; ഗാനം അവസാന

ഭാഗമാകുമ്പോഴേക്കും ലയം മറന്നു പോയതിനാൽ അപൂർണ്ണമായി നിലച്ചതുപോലെ തോന്നും. പച്ചനിറമുള്ള ബാർബറ പക്ഷിയാകട്ടെ ഏറ്റവും മനോഹരമായ വേദവേദവിന്റെ മുകളിലിരുന്നു സദാ പാടിക്കൊണ്ടിരിക്കും. കോടതിയിൽ ഒരു കേസു തോറ്റിട്ടുവെങ്കിലും കൊണ്ടു മരിച്ച ഒരു പണമിടപാടുകാരന്റെ പുനർ

ജന്മമാണ് ബാർബറാ എന്നൊരു കഥ മല വർഗ്ഗക്കാർക്കിടയിൽ
 പ്രചരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ആ മനുഷ്യന്റെ പരാതി സദാ ഈ ഗാനത്തി
 ലൂടെ സ്വർഗത്തിലേക്ക് ഉയരുകയാണത്രെ: ഉന്...ഇ...ഓ...
 ഉന്...ഇ...ഓ.— “അനീതി, അനീതി!”

മഴക്കാലത്തു് ഓക്ക മരങ്ങളും റോഡോഡെൻഡ്രനുകളും തുങ്ങിക്കിടക്കുന്ന പായലുകളാലും പന്നലുകളാലും അലങ്കൃതമാണു്. മാർച്ചു മാസത്തിലാകട്ടെ, റോഡോഡെൻഡ്രന്റെ ചെമ്മന്ന പൂക്കൾകൊണ്ടു് ഹിമാലയൻ വനങ്ങൾ സർവത്ര ശോഭിക്കുന്നുണ്ടാവും. റോഡോഡെൻഡ്രൻ യൂറോപ്പിൽ കുറിച്ചെടുത്തതാണെന്നു കിലും ഹിമാലയത്തിൽ അതു് വലിയ മരമാണു്. പൂക്കാലത്തു്, വനോപരിതലം മുഴുവൻ വീണ പൂവിതളുകൾ ചിതറിക്കിടക്കുന്നുണ്ടാവും. ഈ പൂക്കൾകൊണ്ടു് മലവട്ടിക്കാർ രചികരമായ പട്നി ഉണ്ടാക്കും. പൂക്കപ്പിൽ നിറയെ തേൻ ആയിരിക്കും. ചിലച്ച കൊണ്ടുവരുന്ന കുറുത്ത വാനമ്പാടിയുടെ പററങ്ങൾ ചിലപ്പോൾ അമിതമായി കടിച്ചു മത്തുപിടിക്കാറുണ്ടു്.

ആപ്പിൾ, പിയർ, ആപ്രിക്കട്ട്, പീച്ചു്, ഡ്യും, ചെറി, വാൽനട്ടു് (അക്രോട്ടു്) എന്നീ പഴങ്ങൾ താഴ്വരകളിൽ നന്നായി വളരുന്നു. ഇല പൊഴിയുമ്പോൾപോലും സുന്ദരമായുള്ള വാൽനട്ടു് മരത്തിന്റെ ജന്മദേശം ഹിമാലയം തന്നെ. ഇവിടെ നട്ടുവളർത്തിയിട്ടുള്ള ആപ്പിൾ 150 കൊല്ലം മുമ്പു് ഇംഗ്ലണ്ടിൽ നിന്നു കൊണ്ടുവന്നതാണു്. അതിവിടെ നന്നായി പിടിച്ചു. ഇപ്പോൾ മിക്ക ഗിരിപ്രദേശജില്ലകളിലും ആപ്പിൾ വളർത്തുന്നുണ്ടു്.

മാർച്ചു അവസാനം വരെ ആപ്പിൾമരങ്ങൾ ഉറക്കമാണു്. അപ്പോൾ പ്രകൃതിയുടെ ഒരു അതുരതം നടക്കുന്നു—ഒരു പ്രഭാതത്തിൽ നിങ്ങൾ ഉണർന്നെഴുന്നേല്ക്കുമ്പോൾ മരങ്ങൾ പൂത്തുനിൽക്കുന്നതാണു് കാണുക—പർവതനിരകളുടെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ സർവത്ര വെളുത്ത പൂക്കൾ, അന്തമീക്ഷം തേനീച്ചയുടെ ഗാനത്താൽ ശ്രവിക്കുന്നുണ്ടാവും. ജൂൺ അവസാനമാകുമ്പോഴേക്കും മരങ്ങളിൽ നിറയെ ആപ്പിൾ തുങ്ങിക്കിടക്കുന്നതു കാണാം. കടുംചെമപ്പു്, ഓറഞ്ചു്, പച്ച തുടങ്ങി വിവിധ നിറങ്ങളിലുള്ള ആപ്പിളുകൾ.

കറേക്കുടി ഉയർന്ന സ്ഥലത്തേക്കു കയറിയാൽ, 10000 അടി ഉയരത്തിലെത്തിയാൽ, 'സിൽവർ ഫിർ' ആണു് സാധാരണ മരം. 12000 അടിക്കു മേൽ ഈ മരത്തിന്റെ വളർച്ച മുറടിക്കുന്നു. നീളം കുറയുന്നു. ഊഷ്മാവു് കുറയുന്നതാണു് കാരണം. ഇനി അങ്ങോട്ടു്, ഉറച്ചു തടിയുള്ള ജൂണിപ്പർ മരവും ബിർച്ചും (ശുഭവൃക്ഷം) മാത്രമേ കാണാറുണ്ടാവൂ. കറേക്കുടി ഉയരത്തിലെത്തിയാൽ ഈ മരങ്ങളും കാണാറുണ്ടാവില്ല. പാറകൾക്കിടയിൽ ഏതാനും കാട്ടുപൂക്കൾ മാത്രമേ ഉണ്ടാവൂ. തരുന്നിരകളുടെ അന്ത്യ

ത്തിൽ നാം എത്തിക്കഴിഞ്ഞു. ഇനിയങ്ങോട്ട് അന്തമില്ലാത്ത
മഞ്ഞുനീര ആരംഭിക്കുകയായി. അവിടെ യാതൊന്നും വളരുന്നി
ല്ല. യാതൊന്നും വളരേണ്ടതുമില്ല. ലോകത്തിന്റെ മേൽപ്പുര
യിൽ നാം എത്തിക്കഴിഞ്ഞു — ദേവന്മാരുടെ വാസസ്ഥാനത്തു
തന്നെ.

ഈ പരമ്പരയിലെ പുസ്തകങ്ങൾ

ബാപ്ത (മഹാത്മാഗാന്ധിയുടെ സചിത്ര ജീവചരിത്രം
രണ്ടു ഭാഗങ്ങളിൽ)

പക്ഷിനിരീക്ഷണം

നമ്മുടെ നദികളുടെ കഥ (ഒന്നാം ഭാഗം)

ഹിമാലയത്തിന്റെ കൊടുമുടിയിലേക്ക്

പ്രകാശത്തിന്റെയും ഉല്ലാസത്തിന്റെയും കഥകൾ

നമ്മുടെ തീവണ്ടികൾ

അവർ കണ്ടു ഇന്ത്യ

നമുക്കൊരു നാടകം കളിക്കാം

മാർജ്ജാരകുടുംബം

പണ്ടൊരു കാലത്തു്... (രണ്ടു ഭാഗങ്ങൾ)

രോഹന്തൻ നന്ദിയൻ

ബഡാ പാനി

സനാതനകഥകൾ

വീരകഥകൾ

ലോകത്തിന്റെ മുഖമുറയായ മാരറിയ കണ്ടുപിടുത്തങ്ങൾ
(രണ്ടു ഭാഗങ്ങളിൽ)

സ്വരാജ്യത്തിന്റെ കഥ (രണ്ടാം ഭാഗം)

തപാൽമുദ്രകളുടെ അന്ത്യ കഥ

ഹോഷി: ഇന്ത്യയിൽ

അയോദ്ധ്യയിലെ രാജകുമാരൻ

സോനയുടെ ധീരകൃത്യങ്ങൾ

പൂവും തേനിച്ചയും

എല്ലാവരുടേയും കൂട്ടുകാരൻ എല്ലാവർക്കും ചങ്ങാതി

ഒളിമ്പിക്സും അതിന്റെ നായകന്മാരും

നമ്മുടെ നദികളുടെ കഥ (രണ്ടാം ഭാഗം)

സമ്യാകാലത്തേയ്ക്കുള്ള സദ്ഗ്രന്ഥങ്ങൾ

മരങ്ങളുടെ ലോകം

രചനയും ചിത്രണവും:

— എഫ്. സി. ഫ്രീമാൻ

— ജമാൽ ആരാ

— ലീലാ മജൂംദാർ

— ബ്രിഗേ: ഗ്യാൻസിങ്

— മനോജ് ദാസ്

— ജഗ്ജിത് സിങ്

— കെ. സി. ഖന്ന

— ഉമാ ആനന്ദ്

— എം. ഡി. ചന്ദ്രശേഖർ

— എം. ചോക്സി &

പി. എം. ജോഷി

— കൃഷ്ണ ചൈതന്യ

— ലീലാ മജൂംദാർ

— ശാന്താ രങ്കാചാരി

— രാജേന്ദ്ര അവസ്ഥി

— മീർ നജ്വായ് അലി

— സുമംഗൽ പ്രകാശ്

— എസ്. പി. ചാറ്റർജി

— ശരദിന്ദു സമ്പാൽ

— ഹൻസ മേത്താ

— താരാ തിവാരി

— അശോക് ദാമർ

— ഉമാശങ്കർ ജോഷി

— മേൽവിൽ ഡിമെല്ലോ

— അ. വള്ളിയപ്പ

— മനോജ് ദാസ്

— റസ്കിൻ ബോണ്ട്

വില: രൂ. 1.50 വീതം

ഈ പുസ്തകങ്ങൾ ഏല്ലാ ഭാരതീയഭാഷകളിലും കിട്ടുന്നതാണ്.